

Tisdagen den 9 november

Kl. 13.00–15.55
18.00–18.47

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 19 oktober justerades.

§ 2 Anmälan om ersättare

Tredje vice talmannen anmälde att *Stefan Plath* (SD) inträtt som ersättare för Sara Gille (SD) under tiden för hennes ledighet den 5 november–12 december.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält Stefan Plath som suppleant i utrikesutskottet, i civilutskottet och i trafikutskottet under Sara Gilles ledighet.

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 9 november–12 december* till

suppleant i utrikesutskottet
Stefan Plath (SD)

suppleant i civilutskottet
Stefan Plath (SD)

suppleant i trafikutskottet
Stefan Plath (SD)

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2021/22:61

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:61 Återvändande IS-terrorister
av Tobias Andersson (SD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 december 2021.

Skälet till dröjsmålet är resa.

Stockholm den 8 november 2021

Utrikesdepartementet

Ann Linde (S)

Enligt uppdrag

Anna Hammargren

Expeditionschef

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2021/22:41, 42 och 55 till konstitutionsutskottet

2021/22:45 och 51 till utbildningsutskottet

2021/22:46 till justitieutskottet

2021/22:48 och 50 till näringsutskottet

2021/22:49 till miljö- och jordbruksutskottet

Skrivelser

2021/22:38 och 62 till socialutskottet

2021/22:47 till skatteutskottet

2021/22:53 till utbildningsutskottet

Motioner

2021/22:4238, 4243, 4244 och 4249 till konstitutionsutskottet

2021/22:4250, 4251 och 4255 till konstitutionsutskottet

2021/22:4245, 4247 och 4248 till civilutskottet

EU-dokument

COM(2021) 645 till utrikesutskottet

COM(2021) 656 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 17 januari 2022.*

Följande dokument anmälades och bordlades:

Finansutskottets betänkande

2021/22:FiU12 Riksrevisionens rapport om administrationen i statliga myndigheter

Skatteutskottets betänkande

2021/22:SkU4 Ändring i skatteavtalet mellan Sverige samt Storbritannien och Nordirland

Socialutskottets betänkande

2021/22:SoU5 Statlig ersättning för personskada orsakad av vaccin mot sjukdomen covid-19

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2021/22:AU5 Riksrevisionens rapport om arbetssökande över 55 år

§ 7 Svar på interpellationerna 2021/22:41 och 42 om svensk konkurrenskraft

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Lotta Olsson har frågat mig vad jag gör i dag för att attrahera företag att etablera sig i Sverige och vad jag avser att göra ytterligare för att förbättra Sverige som land för just nyetableringar. Lotta Olsson har också frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta på kort respektive lång sikt för att säkra svensk konkurrenskraft i en situation med kraftigt stigande elpriser.

Jag väljer att besvara frågorna i ett sammanhang eftersom de båda berör attraktionskraft och konkurrenskraft.

Fru talman! Näringspolitiken syftar till att stärka förutsättningarna för fler och växande företag i hela landet. En mångfald av företag och företagare bidrar till näringslivets konkurrenskraft, förnyelse och hållbarhet. Sverige ska vara attraktivt för utländska och inhemska investeringar. Tillgången till den inre marknaden och satsningar på forskning och innovation är exempel på faktorer som kan bidra till både industrins och övriga näringslivets konkurrenskraft.

Regeringen har beslutat om en uppdaterad export- och investeringsstrategi som bland annat innehåller mål om ökad attraktionskraft för utländska investeringar. Business Sweden har genom budgetpropositionen för 2021 fått ytterligare 25 miljoner kronor för att stärka investeringsfrämjandet och har med dessa medel utökat kommunikationsinsatserna och marknadsföringen av Sverige som ett attraktivt investeringsland.

Sverige är ett av världens mest innovativa länder med en tradition av samverkan mellan näringsliv, akademi, civilsamhälle och det offentliga. Samtidigt är Sverige ledande i näringslivets gröna omställning. Det skapar förutsättningar för stärkt konkurrenskraft och fler jobb. Regeringen möjliggör den gröna omställningen genom bland annat samverkansprogram och satsningar på Industriklivet, som påskyndar klimatomställningen, utvecklar innovationsmiljöer och skapar jobb- och exportmöjligheter. Därtill

införde regeringen 2021 en möjlighet för företag att ansöka om kreditgarantier för stora gröna investeringar. Inom ramarna för så kallade viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse, Ipcei, finansieras svenskt deltagande i två batteriprojekt där Seel och Northvolt AB deltar, vilket kan bidra till ökade investeringar i Sverige.

Inom ramen för forsknings- och innovationspropositionen 2020 presenterades betydande höjningar av anslagen för forskning och innovation för åren 2021–2024 för att stärka Sverige som ledande kunskapsnation. Genom Kunskapslyftet har regeringen tillfört medel som 2022 beräknas motsvara över 160 000 utbildningsplatser inom komvux, yrkeshögskolan, folkhögskolan och högskolan. Detta kan bland annat möjliggöra det livslånga lärandet och underlätta för arbetstagare att vara rustade för de nya jobb som växer fram.

Även elförsörjningen är en viktig fråga för Sveriges konkurrenskraft. Regeringen arbetar för att Sverige ska ha en säker, konkurrenskraftig och hållbar energiförsörjning. Regeringen har bland annat beslutat om förändrat regelverk för utbyggnad av elnätet och snabbare tillståndprocesser.

Affärsverket svenska kraftnät har också nyligen fått i uppdrag av regeringen att bygga ut transmissionsnätet till områden i Sveriges sjöterritorium. Regeringen arbetar också med en nationell strategi för elektrifiering som tar ett helhetsgrepp om förutsättningarna inom energisektorn.

Näringslivets gröna och digitala omställning skapar förutsättningar för nya innovativa produkter och lösningar som kan påverka såväl nationellt som globalt. På så sätt, fru talman, stärks vår konkurrenskraft samt skapas fler jobb och en starkare välfärd.

Anf. 2 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Sverige är ett relativt litet och mycket konkurrensutsatt land. Hälften av inkomsterna kommer från exporten. Det är en export som till stora delar består av varor som produceras med hög energiåtgång, till exempel stål, järnmalm, skogsråvaror och annan tung industri. Detta kräver inte bara stor energitillgång utan också en stabil och planerbar energi, för man kan inte i en tung industriprocess dra ned på effekten eller få ett strömavbrott.

Fru talman! Därmed är inte bara vår industri utan hela vårt välstånd helt avhängigt av att vi har tillgång till denna energi. Dessutom är vi på global nivå utsatta för konkurrens, och våra kunder väljer inte våra varor om de kan få samma kvalitet till lägre pris från leverantörer i annat land. Sverige tävlar inte heller med låga löner eller genom att försumma arbetsmiljön för dem som arbetar i vår industri. Vi måste helt enkelt vara effektiva vad avser både kvalitet och prisbild.

En av våra historiskt starka konkurrensfördelar har varit att vi tidigt säkrat vår energiförsörjning. Detta skedde genom stora uppoffringar vad avser land och natur när vattenkraften byggdes ut. Men Sverige var också tidigt med att bygga ut en stabil och planerbar energikälla, nämligen kärnkraften.

Fru talman! Vi ser nu att den politiskt motsägelsefulla styrningen av elproduktionen, där problemet med tillgången till elkapacitet negligeras, gör att vi håller på att förlora en av Sveriges största konkurrensfördelar. Behovet av elenergi kommer att öka till nära nog det dubbla om vi ställer om vår industri och våra transporter till fossilfritt. Dessutom kommer den

ökade sol- och vindproduktionen att kräva en större volym av planerbar el, till vattenkraft eller kärnkraft.

Hela Europa ställer om till ökad elektrifiering, vilket är bra. Men det innebär att efterfrågan och priserna på elenergi kommer att öka. Redan nu kan vi en vanlig dag se att priserna i prisområde 4, det vill säga i Skåne, kan vara så mycket som fyra till fem gånger så höga som i norr. Här spelar både bristande överföringskapacitet och bristande stabil produktion in. Det är ett dilemma vi behöver lösa om Sverige ska klara konkurrensen.

Fru talman! Därför är näringsministerns syn på detta så avgörande. Förnekar ministern att problemet finns, eller finns det en agenda för hur problemet ska angripas?

Innan det stora och ökade behovet av elenergi blev uppenbart har vi under senare år försökt attrahera stora industriella etableringar, till exempel batterifabriker och serverhallar – den nya industrin. Det är etableringar som i sig kräver stor energiåtgång. En del anläggningar kommer även i drift att kräva en tillgång till elenergi som motsvarar åtgången i en medelstor svensk stad.

Fru talman! Näringslivscheferna i kommunerna arbetar dagligen med att samtala med företag och försöka underlätta etableringar. Enligt en undersökning av Svenskt Näringsliv ser 40 procent av företagen elförsörjningen som ett problem för nyetableringar – samtidigt som vi behöver fler nya företag. Hela 43 procent har inte heller något förtroende för regeringens energipolitik.

Anf. 3 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Tack, Lotta Olsson, för en väldigt viktig interpellationsdebatt!

Det är precis som Lotta Olsson säger: Sveriges välstånd bygger på det svenska näringslivet. Sveriges välstånd bygger historiskt sett på vår tillgång till vattenkraft och kärnkraft, ren energi, och en stabil samhällsinfrastruktur. Vi var ett land som inte hade brottslighet. Företagen kunde vara ganska trygga i Sverige.

Nu får väl de flesta ställa sig frågan om det blivit bättre eller sämre sedan 2014. Har företagen fått det lättare och bättre sedan 2014, eller har det blivit krångligare och sämre?

Fru talman! Jag vet inte om näringsministern läser Dagens industri. Gör han inte det rekommenderar jag tidningen. Den är väldigt bra, särskilt om man är intresserad av näringslivsnyheter.

I går kom en stor artikel med rubriken ”Sverige går miste om investeringar”.

Fru talman! Sverige går miste om investeringar. Underrubriken är ”Dyrare miljötillstånd får företagen att tänka om”.

Fru talman! Dyrare miljötillstånd får företagen att tänka om.

Vidare i samma artikel: ”Snittkostnaden för att ansöka om miljötillstånd uppgår numera till cirka 10 procent av bolagens omsättning.” Och nu kommer en skrämmande siffra: ”Mer än en tredjedel” av företagen ”har lagt investeringsplaner på hyllan till följd av långa och dyra tillståndprocesser.”

Smält den siffran! En undersökning från Svenskt Näringsliv visar alltså att ”vart tredje företag med tillståndspliktig verksamhet rapporterar krångel och problem med regelverket kring miljöbalken”. En tredjedel av

Prot. 2021/22:26
9 november

Svar på
interpellationer

företagen. Det är 1 000 företag som har svarat på Svenskt Näringslivs undersökning. Fler än en tredjedel, faktiskt, uppger att investeringar inte blivit av.

En ännu värre siffra, fru talman: 12 procent av företagen har valt att lägga sina investeringar utomlands. Vi vet till exempel att Boliden nu satsar 7 000 miljoner, 7 miljarder, i det norska smältverket Odda. Det är den största investeringen i bolagets historia. Tänk dig, fru talman, att den investeringen hade gått till Sverige och Västerbotten i stället. Hur många jobb hade det blivit då? Hur mycket mer hade vi kunnat bygga ut välfärden om vi hade fått den investeringen?

Fru talman! Vi kan inte ha det så här. En inhemsk regering skapar inhemsk problem för vårt internationella näringsliv. Den här rapporten är skrämmande. Den borde naturligtvis belysas. Det borde vara en larmrapport för en – visserligen avgående – näringsminister och regering. Vi kan inte skapa så stora inhemsk problem att inte ens statens eget bolag LKAB kan göra en tillståndsansökan därför att man inte frågade just dem som hade fjärrvärme i Kiruna.

Jag vet att näringsministern har varit ute på en regelförenklingsresa tillsammans med Svenskt Näringsliv, Företagarna och LRF. Jag skulle vilja veta vilka slutsatser näringsministern har dragit av den regelförenklingsresa han gjort runt om i landet det sista året.

Anf. 4 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det är ändå fantastiskt, måste jag säga, och inget som går att dölja oavsett om man höjer rösten eller är lite historielös. Om vi tittar ut över vårt land i dag ser vi något som vi inte sett på årtionden, nämligen åter- och nyindustrialisering i stora delar av vårt land. Det är hundratals miljarder som antingen är på väg att investeras eller planeras att investeras. Det är en fantastisk comeback för den industri som under den moderatledda regeringen beskrevs som ”basically gone”. Då tror jag att den dåvarande moderate statsministern menade sysselsättningen inom den svenska industrin.

Nu ser vi i Västerbotten, som ledamoten Beckman tog upp, en investeringstakt och en efterfrågan på kvalificerad arbetskraft som vi inte sett sedan, ja, möjligtvis 60-talet. Det borde glädja också moderata ledamöter. Jag vet att ni är i opposition, men den fantastiska investeringstakt som vi ser nu borde faktiskt glädja också er. Att industrin inte är basically gone, att den tvärtom inte bara gör comeback utan gör det med kraft, borde också glädja Moderaterna. Jag vet att det inte är lätt att erkänna att man har fel, särskilt inte i politiken, men det borde glädja er att ni hade fel. Det är bra att ni hade fel, att industrin inte är borta.

Sedan finns det ett antal förutsättningar som ledamöterna tar upp. Det är dock lite historielöst, fru talman. Det låter som att Sverige alltid har varit självförsörjande på el. Så är det inte. Fram till 2013 kunde vi vart och vartannat år vara importberoende av el. Men sedan 2014 har vi exporterat el i princip vartenda år. Vartenda år har vi varit nettoexportörer av ren och fin elektricitet från vårt land, huvudsakligen till vårt östra grannland Finland – vissa år till och med en fjärdedel av deras el. Det har varit bra.

Det är också lite historielöst att säga att energipolitiken är motsägelsefull. Vartenda politiskt beslut om energipolitiken de senaste fem åren har

ju Moderaterna varit med på. Vi har gjort det tillsammans, fru talman, och jag tror att det har varit bra.

Det var synd att ni hoppade av arbetet. Vi har ibland haft olika uppfattningar, men vi har ändå arbetat tillsammans för det som är Sveriges bästa. Vi har förbättrat villkoren för kärnkraften tillsammans, vilket vi gjorde förra mandatperioden, och villkoren för vattenkraften tillsammans. Förbättrat villkoren för förnybart har vi gjort tillsammans. Vi satte upp målen för energipolitiken tillsammans. Jag tror att det är bra. Det har varit bra för Sverige, och för det vill jag säga något som man inte säger så ofta från talarstolen: Tack! Vi behöver mer av den typen av samarbete.

Likväl, fru talman, är det klart att vi har utmaningar. Kompetensförsörjningen är en, för när det nu investeras i nya industrier kommer det att behövas tiotusentals nya anställda inom kompetenser som kanske inte finns i landet i dag. Där behöver vi fortsätta investera i utbildning och kompetensförsörjning för att se till att människor har rätt utbildning för de jobb som växer fram – och se till att de kan flytta dit.

Elförsörjningen, där finns det såklart utmaningar. De har funnits under en längre tid när det gäller överföringen och effekterfrågan.

Det är klart att jag om någon tycker att det var olyckligt att vi införde priszoner under 2012, under den moderatledda regeringen, men jag förstår ju varför det skedde. Det var efter en anmälan från Danmark till EU-kommissionen. Det är klart att vi eftersträvar att bygga ut nätet så att vi slipper dessa zoner, så att vi har samma elpris över hela landet, men där är vi inte riktigt ännu.

Jag skulle mer än gärna se ett fortsatt samarbete, brett i riksdagen, för att förbättra villkoren ytterligare.

Anf. 5 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret och debatten här.

Elenergiförsörjningen, menar 60 procent av näringslivscheferna, diskuteras ofta ute i kommunerna. Det spelar ingen roll hur bra innovationsklimat vi har eller hur duktiga vi är på att ställa om hela vår industri och vår transportsektor om vi inte kan leverera tillräckligt med elenergi till detta.

Jag är väl medveten om att vi exporterar en del elenergi, men det är inte de dagarna vi har brist i Sverige. Det är också så att även vår omvärld kommer att ställa om sina transporter och sin industri, även om man kanske inte är lika tidig som Sverige. Det vore så ytterst tråkigt att missa den här chansen att vara absolut först att bli ett riktigt bra fossilfritt välfärdsland. Därför måste vi vara proaktiva.

Jag är också medveten om, fru talman, att för fem år sedan såg inte världen ut som den gör i dag. Våra industrier och våra innovationskrafter i Sverige har varit extremt duktiga på att ställa om. Jag tror att minister Baylan också ser att man kan vara ute på studiebesök ena året, och nästa år har det hänt fantastiska saker.

Politiken får inte bli en hämsko för denna fantastiska utveckling. Den får inte bli det för klimatutmaningen, för Sverige som välfärdsland och vår ekonomi eller för vår möjlighet att vara ett av de länder i världen som påverkar både klimatet och den nya industrin. Ingen är gladare än vi från moderat håll om de nya satsningarna på batterifabriker, både i norr och i Mellansverige, blir en framgång.

Om man tittar i backspegeln ser man att vi har haft fel. Jag tror inte att det bara gäller moderata företrädare. Att det skulle komma till batterifabriker tror jag att väldigt få kunde se för tio år sedan. Det är en fantastisk utveckling.

Därmed inte sagt att detta problem är löst. Ska vi få till stånd en ökning av elenergin med 90 procent inom bara några år måste vi använda all kraft och kapacitet. Då måste näringslivscheferna se att vår regering kommer att jobba aktivt för att vi ska klara denna elproduktion i Sverige.

Vi lever i en omgivning där vi importerar och exporterar mycket – självklart. Det är viktigt. Men det kommer att råda generell brist på elenergi i hela Europa, och jag skulle bli ytterst förvånad om stora länder som Tyskland skulle komma på andra tankar och bjuda oss på billig elenergi om de skulle få till stånd en större produktion. Här gäller det att se om sitt hus, för annars förlorar vi det försprång vi har när det gäller det vi är bra på.

Jag tycker också att vi har ett stort ansvar om vi ska kunna möta Greta och hennes vänner på gator och torg, titta dem i ögonen och säga att vi verkligen gör allt vi kan för att få till stånd en fossilfri elproduktion. Det är ändå elproduktionen som till stor del kommer att ersätta dagens fossila bränslen. Av all elenergi i världen kommer 80 procent från fossila bränslen. Där är Sverige redan nu ett av de absolut bästa länderna, men vi måste ta även nästa kliv.

Var ska den 90-procentiga ökningen av elproduktionen komma ifrån? Och hur tänker ministern ta fram en plan för detta?

Anf. 6 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Näringsministern läser uppenbarligen inte Dagens industri. Men jag ska bjuda på en annan tidning, nämligen tidningen Fokus, ett utmärkt magasin som numera kommer på torsdagar. I torsdagens tidning finns rubriken: ”Det är honom väl unt. Han ska trots allt dra sig tillbaka från politiken.” Jag tänkte att vi kan låta en oberoende journalist granska regeringens utfall. Att ministern är nöjd är uppenbart.

”Någonstans mitt i elbristen, de skyhöga dieselpriserna, slutförvar av kärnkraftsbränsle, Cementas kommande produktionsstopp och tji till LKAB:s önskan att bygga ut Kirunagruvan, kunde näringsminister Ibrahim Baylan ändå räkna hem en riktig seger.” Det handlar om kattregistret. Johan Hakelius skriver en väldigt rolig krönika om detta. Men det intressanta är att Jordbruksverket har avrått från detta kattregister ”eftersom administrationen kommer att bli dyr och krånglig. Men det där med att lyssna på expertmyndigheter är trots allt mindre en regel och mer en utväg, när man inte vill stå för något.” Till och med när det gäller Sveriges kattregister har alltså den egna myndigheten sagt att det blir regelkrångel.

Detta, fru talman, går helt i linje med den här regeringens politik och med den stora larmrapporten från Svenskt Näringsliv, som Dagens industri skrev om i går. DI skriver alltså: ”Genomsnittskostnaden för att ansöka om tillstånd, som ökat, uppgår till cirka 10 procent av bolagens omsättning. Summerat uppskattas kostnaderna ha ökat med drygt 50 miljarder kronor – dock över flera år, enligt Svenskt Näringslivs beräkningar.” Det handlar alltså om 50 miljarder för ansökningar om att få göra investeringar i Sverige.

Fru talman! Jag hoppas att den avgående näringsministern inte är vare sig stolt eller nöjd med detta utan kommer att arbeta för att varje jobb ska komma till Sverige.

Prot. 2021/22:26
9 november

Anf. 7 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Jag vill tacka Lotta Olsson. Det är inte lätt att erkänna att man har fel. Det är klart att varje människa har haft det, också i politiken, även om vi ibland har svårt att erkänna det. Men det är ändå glädjande att höra att man erkänner att den bild som man i det moderata partiet hade av industrin var felaktig. Det var den, och det är den. Industrin är nämligen inte bara på väg tillbaka utan har i dag stora planer på att anställa nytt folk. En av de största utmaningarna har vi alla att jobba med – kompetensförsörjningen.

En annan av de stora utmaningarna när man vill göra en väldigt snabb omställning är tillståndprocesserna. Det är mot den bakgrunden vi tittar över både miljöbalken och minerallagen – ja, alla tillämpliga lagar och förordningar.

Men jag tror inte att det kommer att räcka, om jag ska vara helt ärlig. Det blir lätt som det låter i denna interpellationsdebatt, fru talman, att vi fokuserar på lagar och förordningar i riksdag och regering. Men jag tror att tillämpningen av dessa är minst lika viktig, vid myndigheter men naturligtvis också ute i kommuner och regioner.

Vi har ett stort behov av att göra denna omställning, både därför att vi behöver bli av med de koldioxidutsläpp som Lotta Olsson pratade om och därför att vi just genom att vi redan i dag är frontrunner och bäst på både innovationer och klimatomställning – inte tillräckligt bra, men ändå bäst – har stora möjligheter att locka till oss investeringar och visa vägen framåt. På det sättet kan vi se till att vi får ekonomisk tillväxt, fler i jobb och därmed också stärkt välfärd i världens första fossilfria välfärdsland.

Fru talman! Om jag ska vara helt ärlig förstår jag att dessa debatter finns till för att så att säga fokusera på skillnaderna. Det är rimligt, inte minst i ingången till ett valår i en demokrati, att människor har klart för sig vilka tydliga alternativ som finns. Men i några frågor, fru talman, tror jag faktiskt att Sverige tjänar mycket mer på att partierna jobbar tillsammans.

Vad är jag mest stolt över under de år som jag har engagerat mig politiskt? Jag tror att den energiöverenskommelse vi tillsammans kom fram till, som innebar hundratals miljarder i investeringar i vårt energisystem, gagnar vårt land under väldigt lång tid.

Jag tror dessutom, fru talman, att vi har allt att vinna på att Moderaterna fortsätter med detta – att tillsammans jobba med att få fram en stabil energipolitik. Här finns nämligen den stora faran, fru talman. Oavsett vem som tror att den har rätt är det ingen som investerar tiotals och åter tiotals, kanske hundratals, miljarder kronor i ett elsystem där investeringen ska räknas hem över årtionden bara för att den nuvarande regeringen säger si eller så. Om en investering ska göras över tio eller tjugo år är det nog bra att veta att en bred majoritet i riksdagen står bakom.

Detta var själva poängen med den energiöverenskommelse som vi tillsammans slöt och sedan dessutom omsatte i praktisk politik, och som renderade ganska stora investeringar i vårt land. Det har i sin tur gjort att vi i dag är stora exportörer av elektricitet, och jag vill att vi ska vara det i framtiden också.

Svar på
interpellationer

Men nej, jag tror inte att vi ska ta på oss att lösa hela Europas energi-problem, för det tror jag inte att vi kommer att kunna klara av. Men vi ska vara nettoexportörer och samtidigt försörja våra industrier och vårt näringsliv med ren el.

Här finns ett antal utmaningar. Tillståndprocesserna jobbar vi med, och vi har lagt fram en proposition om att förkorta dem. Vi har hela investeringen i näten – den ökar kraftigt de kommande åren, med 300 procent. Kommer det att räcka? Jag är tämligen säker på att vi, i och med att vi nu får så mycket investeringar i vårt land, kommer att behöva göra ännu mer. Det bästa vore att göra det tillsammans, och det ser jag fram emot.

Anf. 8 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Det är intressant att höra diskrepansen mellan energiministern och näringsministern. Här finns ändå en förståelse för de utmaningar som finns.

Vi kan ta en utmaning som ministern kan gå hem till sin regering med den här veckan: att se till att slutförvaringen av kärnavfall påbörjas och att man kan börja ta i anspråk de lager för slutförvar av kärnavfall som är planerade och projekterade och sedan 16 år utredda fram och tillbaka. Det kan inte vara rimligt att vi sviker två kommuner som har tagit så stort ansvar för svensk energiproduktion och nu säger att de får ha kvar detta i sina kommuner – vi kan inte slutförvara något.

Detta är ett stort svek, och det gör också att ingen vill investera i kärnkraft. Om regeringen inte kan sätta ned foten och besluta om slutförvar utan förväntar sig att företagen ska fortsätta utan att veta om det kommer att bli totalstopp för deras produktion finns det inga företag som vill investera i kärnkraft eller driva kärnkraftverk. Där har regeringen ett stort ansvar.

Jag upplever ändå att näringsministern förstår problemet på ett annat sätt än minister Ygeman. När vi har diskuterat detta med honom verkar han vilja hävda att vi kan fylla på i depåerna med enbart vindkraft. Det är inte så det ser ut när man kommer till de stora, tunga industrierna. Det är skönt att näringsministern är medveten om detta.

Detta är en stor sak som kommer att göra stor skillnad, och där hoppas jag nu på att vi får en förändring.

Anf. 9 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Tack, Lotta Olsson, för en viktig diskussion! Lotta Olsson säger att ingen vill investera i kärnkraft av den anledningen. Jag tror dock att anledningen är något helt annat.

Ingen regering i modern tid, efter kärnkraftens utbyggnad, har förbättrat villkoren för kärnkraft så mycket som just den nuvarande. Tillsammans med Moderaterna har vi bland annat tagit bort effektskatten på kärnkraft och tittat igenom och gjort om regelverket för Avfallsfonden, så att inte avgiften skulle öka med sådan hastighet när vi hade nollränta att det skulle kunna slå ut ganska många välfungerande kärnkraftsreaktorer. Detta har vi gjort därför att det är en viktig del av vårt elsystem.

Jag tror också att vi ska vara realistiska. Att ingen investerar i ny kärnkraft i vårt land eller i många andra länder i vårt närområde har att göra med flera saker. En är kostnaderna för kärnkraften. Ta Olkiluoto 3, den kärnkraftsreaktor som har varit planerad och byggd sedan 2004. När jag

var ny som energiminister 2014 hette det att den skulle anslutas till nätet om ett halvår. Den är fortfarande inte på nätet, och kostnaderna, som skulle vara 3,2 miljarder euro, har nästan tredubblats. Vi talar om närmare 100 miljarder. Det är klart att det avskräcker.

Det är samma sak med de andra projekten. Det har varit och är fortfarande tillåtet att bygga kärnkraftsreaktorer i Sverige, men jag tror att det är kostnaderna och tidsutdräkten som avskräcker mer än något annat.

Fru talman! Sverige har en väldigt god konkurrenskraft och innovationskraft. Det betyder inte att vi ska luta oss tillbaka och säga att det alltid kommer att vara så. Lotta Olsson har ändå ganska rätt i att förändringstakten är väldigt snabb. Vi ser dessutom oroande tendenser till protektionism och inom unionen också förslag om att rubba på statsstödsregler och konkurrensregler. Det är klart att vi måste vara väldigt aktiva för att hävda vår konkurrenskraft, jobben och vår ekonomiska tillväxt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2021/22:45 om drivmedelsprisernas effekt på näringslivet

Anf. 10 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Lars Beckman har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att stärka näringslivets internationella konkurrenskraft på kort sikt, vilka åtgärder jag avser att vidta för att kompensera näringslivet för de ökade drivmedelspriserna och vilka åtgärder jag avser att vidta för att kompensera näringslivet för de ökade elpriserna.

Förklaringen till de höga drivmedelspriserna ligger främst i det allt högre oljepriset men beror också på att vissa raffinaderier stängde ned verksamhet under pandemin och att det tar tid att komma upp i normal produktionskapacitet.

Det är värt att notera att ingen del av prisuppgången under det gångna året beror på höjda drivmedelsskatter. Den senaste gången ett aktivt beslut fattades om att förändra drivmedelsskatterna var när den så kallade bnp-indexeringen pausades för 2021 och 2022, något som medför en lägre energiskatt.

Långsiktiga åtgärder som främjar utbyggnad av elnät och elproduktion behövs för att möta den allt högre efterfrågan på el. För att åtgärda de skillnader i elpris som uppstår mellan olika elområden i Sverige, och därmed främja lägre elpriser i landets södra delar, behöver de begränsningar i överföringskapacitet som finns i det svenska transmissionsnätet byggas bort. Affärsverket svenska kraftnät planerar omfattande förstärkningar av nätet och närmare tredubblar sina nätinvesteringar under de kommande tre åren jämfört med föregående treårsperiod.

Flera initiativ har tagits för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för att säkerställa att Sverige har en trygg, stabil och klimatneutral elförsörjning året runt. Som exempel kan jag nämna att regeringen nyligen fattat beslut om att ge Affärsverket svenska kraftnät i uppdrag att bygga ut transmissionsnätet till områden i Sveriges sjöterritorium. Det kommer att minska kostnaderna för att ansluta exempelvis havsbaserad vindkraft.

Prot. 2021/22:26
9 november

Svar på
interpellationer

Utöver det har riksdagen ställt sig bakom regeringens förslag i propositionen *Moderna tillståndprocesser för elnät*, som syftar till att förkorta ledtiderna och göra det lättare att bygga ut det svenska elnätet. Energi- marknadsinspektionen har även fått ökade anslag för att korta ned sin handläggningstid för ärenden kopplade till elnätsutbyggnad.

Anf. 11 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag skulle också vilja rikta ett tack till dem som är med och visar sitt stora engagemang i gruppen Bränsleupproret på Facebook. Är man inte med där tycker jag att man ska gå in på Facebook och gå med i gruppen.

Där får man dagligen se exempel från hela Sverige på hur de chockhöga drivmedelspriserna påverkar hushållen, hushållens köpkraft och näringslivet. Vi kan se hur åkare efter åkare går på knäna. Jag är genuint orolig för den snö som kommer att falla i vinter, för väldigt många avtal som är skrivna mellan beställare och leverantörer inkluderar inte något drivmedelstillägg.

I förra veckan var jag i Hofors och besökte ett företag som berättade att dieselpriiset har stigit med ungefär 40 procent sedan man skrev under sitt avtal. När BS Entreprenad räknade på detta visade det sig att de i princip skulle få betala för att utföra snöröjning. Även om många företagare är oerhört lojala med sina lokalsamhällen tror jag att det är få som skulle gå till sitt jobb och betala för att få utföra det.

Jag pratade med företrädare för branschen. Det är tyvärr väldigt vanligt att man inte har bränsletillägg i sina avtal. Vi riskerar alltså att få en vinter som blir väldigt mörk, kall och i värsta fall oplogad på grund av regeringens oförmåga på detta område.

I dag larmar LRF: Kostnaderna för Sveriges lantbrukare ökar med 4 100 miljoner. Det är 4,1 miljarder som kostnaderna har ökat med. Enligt LRF:s uträkning står diesel för 1 miljard, kvävegödsel för 1,8 miljarder, el för 750 miljoner och soja för 900 miljoner. Totalsumman är 4,1 miljarder.

Detta är kostnadsökningen för Sveriges hårt prövade småföretagare – de bönder som ser till att du och jag och alla andra kan få mat på bordet. De håller nu på att knäckas av den kostnadschock som drabbar dem.

Och vad betyder det på sikt när dieseln kostar 15 kronor i Finland, 15 kronor i Norge, 15 kronor i Danmark men över 19 kronor i Sverige? Ministern står här och pratar om världsmarknadspriset.

Fru talman! Det måste väl vara samma världsmarknad där de nordiska länderna köper sina oljor, eller har Sverige en annan världsmarknad någon annanstans, så att det skiljer 4 kronor per liter? Det kostar Sveriges lantbrukare 1 miljard kronor. Det är 1 miljard kronor som någon ska betala. Då kan man säga: Ja, vi för över hela kostnaden på konsumenterna. Men så funkar inte marknaden.

Om den svenska köttbullen är dubbelt så dyr som den danska finns det en och annan som kommer att välja den danska. Det är därför jag har ställt min fråga: Vad får det för konsekvenser för Sveriges internationella konkurrenskraft att kostnaderna skenar för det svenska lantbruket och det svenska näringslivet?

Detta borde göra regeringen sömnlös. Jag tror dock att en del av regeringen jublar. Jag tror att en del av regeringen menar att det är exakt detta man vill uppnå. Men vad säger Socialdemokraterna? Är det här ett önskat läge? Vad tänker regeringen vidta för åtgärder?

Prot. 2021/22:26
9 november

Svar på
interpellationer

Anf. 12 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Statsrådet Baylan! Jag tänkte ta upp det här med näringspolitiken. Bränsleskatten och kostnaderna är en sak, men hela samhället håller ju på att rasa ihop – det gamla fina industrilandet Sverige, som har världens bästa exportföretag. Exportindustrin står för 52 procent av bnp och drar in pengar som vi i riksdagen kan sitta och fördela ut i olika bidragsreformer etcetera.

Vi har haveriet på Cementa. Det är fruktansvärt att höra om cementen som vi alltid har brutit själva. Nu ska vi börja importera cement från Kina och gamla Östtyskland, där de har stora cementbrott. Är det miljövänligt att köra cement hit från Kina?

Vi har haveriet med elförsörjningen som också driver upp elpriserna enormt. Att bygga energiförsörjningen på en dysfunktionell vindkraft som endast ger el när vädret tillåter är synnerligen naivt, vill jag säga. Vi har varit världsledande i Sverige på kärnkraft med fantastiska tekniker och duktiga byggare. Kärnkraften är driftssäker, släpper inte ut ett gram koldioxid och fungerar sju dagar i veckan, tjugofyra timmar om dygnet. Alltid fungerar den.

Men i stället väljer man att satsa på vindkraft och oljekraft i Karlshamn. I stället för att bygga kärnkraft väljer man 140 000 liter olja i timmen, fru talman. Det finns plats i Forsmark för två verk till. Området är planerat för fem, vilket skulle försörja hela Mälardalen och Stockholmsregionen och ge tillväxt för omställning till elbilar och dylikt som nu pågår.

Precis som Lars Beckman tar upp är det anmärkningsvärt att Sverige har 4 kronor högre kostnader för diesel vid pumparna än våra grannländer. Det är naturligtvis för att vi har mycket mer skatt på allt. Vi har höga skatter, och staten har med kirurgisk precision sett till att få in skatt på allting. När det gäller elen är det också fantastiskt att man kan ta moms på skatten: först energiskatt och sedan moms på det. Vi är väl det enda land i världen som har dubbelbeskattning på energi, vad jag förstår.

Jag tycker att det här är skämmigt. Och för statsrådet, som är socialdemokrat: Socialdemokraterna har historiskt sett alltid värnat industrin, i alla fall storindustrin. Småföretagen har man aldrig värnat om, och det är de som tar mest stryk med höga bränslepriser. Det är inte ovanligt att en småföretagare, till exempel en rörmokare eller en driftstekniker som ska laga och sköta om bergvärmepumpar, måste köra 10–20 mil om dagen till sina uppdragsgivare.

Det här är anmärkningsvärt. Hela näringspolitiken håller på att rasa ihop, eftersom det sitter ett ganska litet parti i regeringen som får styra alltför mycket medan övriga dansar efter. Det är dags att ta tag i det här för att få ordning på Sverige, och det är vi moderater beredda att göra.

Anf. 13 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Jag skulle vilja ha en annan liten skruv på den här debatten, och det handlar om alla dem som pendlar till jobbet. De allra, allra flesta ute i landet har inte möjlighet att åka med kollektivtrafik. I Stockholm

funkar det bra, och jag är den första att förespråka att om man kan åka tåg eller buss eller pendla på något annat sätt kollektivt så är det väldigt bra.

Så ser det dock inte ut ute i landet. Personer som aldrig någonsin har kontaktat mig tidigare säger att nu är måttet rågat. Man kommer inte att ha råd. Det lönar sig nästan inte att åka till jobbet om man har några mil att pendla. På en rörlig arbetsmarknad ute i landet kanske en person i familjen kan få jobb i närheten och den andra måste pendla, många gånger långt. Och även om man vill vara så klimatsmart som möjligt och gärna skulle vilja ha en elbil att pendla med är elbilarna i dag rätt så dyra. Det är kanske inte läge om man är ung. Man är tvingad att åka på bensin eller diesel, och då kostar det väldigt mycket. Ministern ska väl också vara glad att inte alla ställer om till elbilar; det finns helt enkelt inte el till det.

Jag vet inte riktigt om jag ska uppmuntra till att man faktiskt stannar hemma och lever lite billigare i stället för att fortsätta att pendla till jobbet. Det är också så att mycket av kompetensen som ministern tidigare lyfte, fru talman, inte alltid finns i närområdet. Ganska många hantverksyrken och specialistkompetenser finns på andra orter, och de behöver pendla till jobbet.

Det Utopia där vi, som Miljöpartiet ofta säger, ska cykla och åka kollektivt till jobbet är en jättebra lösning i våra stora städer, men så ser det inte ut ute i landet. Så länge vi inte har löst elproduktionen så att vi alla kan åka elbil och inte har kommit ned i sådana priser på elbilar så att folk kan välja det måste vi alltså göra det möjligt för speciellt unga familjer att pendla.

Jag tror också att regeringen behöver gå hem och titta på skattesystemet. Det här är en skattebas som är jättestor, för man finansierar ju andra saker i statsbudgeten med just bensin- och dieselskatterna. Den dagen vi alla har blivit klimatsmarta och cyklar kommer alltså skatteintäkterna att se helt annorlunda ut. Då är frågan om det är rimligt att småbarnsfamiljer ute i landet som pendlar till jobbet ska stå för en större del av den skatten till staten än en familj i innerstaden som har möjlighet att åka tunnelbana, buss eller på annat sätt. Det här är faktiskt en fråga om solidaritet, någonting som ministerns parti brukar prata mycket om. Är det rimligt att folk ute i landet ska stå för en större del av skatteintäkterna?

Anf. 14 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det är helt uppenbart att det finns ganska stora utmaningar i den globala handeln just nu. Vi pratar här om oljepriset som har gått upp kraftigt. Det handlar till exempel om raffinaderier som stängde under pandemin och som ännu inte har öppnat.

Nu är vi i ett läge där den ekonomiska utvecklingen har vänt uppåt inte minst i Sverige – tack och lov, ska jag säga. Sverige är ett av de länder som under och efter pandemin har haft den starkaste ekonomiska utvecklingen. Det är bra. När utbudet inte hänger med efterfrågan får vi den här typen av kraftiga prisökningar, och då vill Lars Beckman hävda att det är den svenska regeringens fel. Han sätter därmed en väldigt stor tilltro till hur mycket vi påverkar ute i världen, men det här händer ju varje land. Oavsett om vi talar om Tyskland eller för den delen Nederländerna, Belgien eller Frankrike finns samma diskussion av samma skäl.

Likväl ska vi konstatera att detta inte bara syns på olje- och gaspriset utan naturligtvis också på en massa andra råvaror. I vissa delar av den svenska basindustrin kan det naturligtvis vara bra, eftersom vi naturligtvis får mer intäkter när världsmarknadspriserna är höga, men när det gäller sådant som vi är beroende av, i det här fallet bensin och diesel, är det naturligtvis inte bra.

Fru talman! I längden, och nu talar vi på lång sikt, finns det naturligtvis bara en väg framåt, och det är som Lotta Olsson säger att ställa om till inhemsk råvara, antingen el eller biodrivmedel av olika slag. Det tar tid. Så är det, men riktningen måste ändå finnas där, både för klimatets och för vår ekonomis skull. Att vara beroende av importerad olja från Ryssland eller för delen Mellanöstern tror jag att vi kan vara överens om inte är bra av många olika skäl.

Fru talman! Vi ska följa detta noga och försöka hjälpas åt, men när det gäller den internationella konkurrenskraften sitter alla länder i samma båt på något vis. Oljepriset och därmed också bensin- och dieselpriiserna har åkt bergochdalbana, och jag vill bara återigen understryka att detta inte beror på några justeringar av skatter i vårt land de senaste åren eller för den delen i år.

Sedan är Kjell Jansson inne på en beskrivning som jag verkligen inte känner igen – att hela landet faller ihop. Jag förstår att man i opposition ska vara kritiskt granskande, Kjell Jansson, men någon måtta får det väl ändå vara på beskrivningen av den svenska industrin.

Jag förstår att den moderata hållningen för tio år sedan var att industrin var någonting som hörde historien till. Men ser inte Kjell Jansson alla stora investeringar som sker i vårt land? De största utmaningarna – flaskhalsarna – för den svenska industrin och näringslivet både nu och de kommande åren är efterfrågan på kompetent arbetskraft. Det är arbetskraftsbrist. Det kunde man inte tro för tio år sedan. Men så är det, Kjell Jansson.

Då är det klart att det finns ett antal utmaningar. Kompetensförsörjningen är en. Vi ska se till att vi inte bara kan säkra el – vi har nämligen stora elöverskott – utan också effekt på rätt plats när det behövs. Det handlar om att fortsätta att bygga ut nät. Det är en investeringstakt som ökar med 300 procent de kommande åren, precis som jag nämnde.

Det stämmer att när det gäller tillståndprocesser behöver vi ändra reglerna men också tillämpningen av dem och se till att det blir bättre och smidigare utan att överge viktiga värden som en ren miljö, rent vatten eller ren luft.

Fru talman! Ja, det finns utmaningar. En del av dem har kommit fram. Men vi har också stora möjligheter. Kommer vi till rätta med dessa utmaningar – gärna tillsammans – tror jag att det kommer att bli väldigt bra.

Anf. 15 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! En företagare från Sandviken åkte till Norge i fredags. Han lade upp en bild på sin Instagram och Facebook. När han tankade i Sandviken i fredags betalade han 19 kronor och 2 öre per liter diesel. Så åkte han till Norge och tankade. Och för den dieseln betalade han, fru talman, 15 kronor och 19 öre per liter.

Här står alltså näringsministern och pratar om att det är internationella faktorer som påverkar dieselpriiset i Sverige. Men, fru talman, precis som jag sa i mitt första anförande kostar dieseln i Danmark runt 15 kronor, i Finland runt 15 kronor och i Norge i fredags kostade den 15 kronor och 19 öre. Och i Sverige i fredags kostade dieseln 19 kronor och 2 öre.

Fru talman! Detta är naturligtvis förödande för det svenska näringslivets konkurrenskraft. Det är förödande för det företag i Ljusdal – ett världsklassföretag, faktiskt, som underleverantör till ett stort internationellt företag – som har en produktionsanläggning från vilken deras produkter varje natt går från Ljusdal till Mjölby. Det betyder såklart att det måste vara farbara vägar nu när det blir vinterväglag. Men det betyder också att man måste kunna frakta produkterna till en rimlig kostnad.

Fru talman! Vad betyder det när dieselpriiset stiger med kanske 40 procent på relativt kort tid och när våra grannländer får en konkurrensfördel som beror på den svenska regeringens inhemska politik? Jag tror inte att näringsministern ens på en SSU-kongress skulle kunna få de unga socialdemokraterna att tro att dieseln i Sverige kostar 19 kronor per liter på grund av världsmarknadspriset när den kostar 15 kronor i Finland, 15 kronor i Danmark och 15 kronor i Norge. Då har vi inte ens pratat om vad den kostar i Sydeuropa och vad den kostar i Spanien. Vi har inte ens pratat om de 12 kronor per liter som den kostar där. Vad betyder det för den svenska konkurrenskraften? Vad betyder det när regeringen riskerar att slå ut företag i Sverige? Precis detta har vi pratat om i andra debatter. Det handlar om cementbrist, elbrist och tillståndprocesser. Norge kan jubla över att vi skrämmar jobb till Norge från Sverige. Men vad betyder det på sikt i Sverige?

Nu går LRF ut med ett storlarm på Aftonbladets debattsida i dag. Jag vet inte om näringsministern läser Aftonbladet, men man kan läsa den ibland också. Där talas det om kostnadsökningar på över 4 000 miljoner.

Jag har ställt tre enkla frågor till näringsministern som är relativt enkla att besvara. Vilka åtgärder avser ministern att vidta för att kompensera näringslivet för de ökade drivmedelspriserna? Det är en konkret fråga. Den andra frågan är: Vilka åtgärder avser ministern att vidta för att kompensera näringslivet för de ökade elpriserna? Ser ministern den press som småföretagarna som är medlemmar i LRF är utsatta för? Tror ministern att det påverkar konkurrenskraften för det svenska jordbruket med den kostnadschock som regeringen har påfört dem? Jag tror att det är många som förväntar sig ett svar av ministern.

Anf. 16 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Det behövs absolut ny kompetens, och det är arbetskraftsbrist i fråga om stora och nya industrietableringar framför allt i Norrland. Men vi har 640 000 långtidsarbetslösa. Det är kanske möjligt att få dem i jobb om de inte får lika mycket i bidrag när de inte jobbar. Då kanske de måste börja jobba. Så fungerar världen, och så försöker vi uppfostra våra barn. Det är kanske bra att vi har denna politik också i Sverige.

De höga bränslepriserna håller på att knäcka både landsbygd och småföretagare. Det är en sak att bo på Södermalm och ta tunnelbanan ett par stationer in till Gamla Stan eller till Sergels torg. Men det är inte i den världen som huvuddelen av våra invånare i Sverige lever. Inte ens i Stockholms län, som jag företräder, är det på detta sätt. Vi är oerhört bilberoende

för att ta oss in till stan och sköta våra jobb. Oavsett om man är riksdagsledamot, småföretagare, sjuksköterska eller tekniker i ett företag måste man ha bilen. Skulle jag åka buss in till Stockholm skulle det ta mig fyra timmar enkel resa från skärgården. Vem som helst kan räkna ut att man inte gör det. Då tar man bilen, och då tar det en och en halv timme i stället.

Frågan som Lars Beckman ställde kvarstår: Varför har Sverige ett 4 kronor högre bränslepris än de övriga nordiska länderna och de övriga länderna inom EU? Vi brukar alltid jämföra oss med EU, men tydligen inte i detta fall. Jag kan nämna USA, om jag törs göra det här, som har extremt mycket lägre priser på bränsle än vad vi har. Där är det dynamik i ekonomin – lägre skatter och mer fritt kapital för företag och människor. Höga skatter kväver tillväxt och investeringar.

Frågan kvarstår: Vad tänker statsrådet göra åt bränslepriserna? Kommer statsrådet att göra en översyn av skattenivån? Vi moderater har föreslagit en skattesänkning med 1 krona på bränsle. Det är en försiktig åtgärd som vi tycker borde vinna gehör som läget är just nu i Sverige med de höga priserna.

Sedan har vi en kille som sitter borta i Ryssland och styr detta nu. Han har precis fått som han vill. Han har byggt en gasledning. Merkel, som har gjort så mycket bra, gjorde ett stort misstag när hon avvecklade kärnkraften i Tyskland för att miljöpartisterna drev på det. Nu är tyskarna beroende av gas. Den här killen sitter och skruvar på kranen och styr nu priserna på energi för hela Europa. Det är mycket olyckligt.

Anf. 17 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Världsmarknadspriset påverkar naturligtvis. Vi var på en studieresa och tittade på olika nya energisystem i Förenade Arabemiraten. Där hade de ett bensinpris på motsvarande 1 krona. De hade inga skatter alls. Naturligtvis är det väldigt speciellt att man har egen produktion. Därför går det inte att hänvisa till världsmarknadspris, utan det handlar naturligtvis om hur mycket skatt som man vill lägga på olika saker. Skatter kan vara väldigt bra för att minska konsumtionen av vissa saker. Det finns säkert ändå ett samband mellan att vi dricker mindre alkohol när det kostar mer eller att vi röker mindre om det kostar mycket pengar. Men dilemmat är när vi måste använda bilen, till exempel en firmabil som vi använder i tjänsten eller i jordbruket, och vi inte har något alternativ. Det måste vara en skillnad. Jag har ibland en känsla av att debatten mycket handlar om att män i de stora städerna sitter och åker i dyra SUV:ar och gör slut på en massa bensin och diesel. Det kan vara en sak. Men det måste finnas ett system där vi inte tar ifrån människor möjligheten att ta sig till jobb eller utveckling på den ort där de bor utifrån att priserna faktiskt är för höga.

Detta blir kontraproduktivt om vi nu vill att människor ska komma i arbete, och det är ändå ett väldigt viktigt styrmedel att så många som möjligt av oss går till jobbet och bidrar till det svenska samhället.

Anf. 18 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Låt oss ändå hålla oss till fakta: Det är klart att energipri- serna spelar roll för konkurrenskraften. Mot den bakgrunden är det väldigt bra för våra företag att vi har bland de lägsta elpriserna i Europeiska unionen, till och med efter uppgången.

Uppgången har ju skett över hela Europa, och Kjell Jansson har naturligtvis helt rätt i att detta självklart till viss del beror på det energiberoende som Europa har gentemot bland annat Ryssland men också, skulle jag vilja säga, Mellanöstern. Vägen framåt måste handla om att steg för steg bli av med det energiberoendet. Detta handlar nämligen inte bara om utbud och efterfrågan, utan det handlar också om geopolitik på ett sätt som naturligtvis påverkar oss alla.

Ta exempelvis det som Kjell Jansson nämnde, fru talman, nämligen att Sverige använder väldigt lite naturgas. Vi använder en del i Västsverige, för industriella ändamål, men i stora delar använder vi el från inhemsk produktion – vattenkraft, kärnkraft, vindkraft och, mer och mer, solceller. Sedan är vi fortfarande huvudsakligen beroende av oljebaserade drivmedel; det gäller för cirka 80 procent av drivmedlen i fordonssektorn. Då märks det när oljepriset går upp, inte bara i vårt land utan överallt – i Europa och ute i världen.

Det är klart att man kan hålla på och höja rösten och försöka låta som att man vet vad man pratar om, fru talman, men faktum är att regeringen varken förra året eller i år har rört några energiskatter på det sättet. Om priserna ändå går upp finns det alltså en annan orsak, och det är naturligtvis att vi har en internationell uppgång i priset på diesel och bensin.

Detta kommer att skifta mellan länder; vi kan ta det exempel som ledamoten Beckman tog upp. Det händer att även jag läser tidningsartiklar, Lars Beckman, och i samma tidningsartikel stod det att dieselpriiset var högre i Sverige än i Norge men att bensinpriset tvärtom var lägre i Sverige än i oljelandet Norge. När det finns den typen av diskrepans åker människor ibland över gränsen.

Likväl är det klart att vi följer utvecklingen, och självklart för vi också en diskussion. Ta LRF som ett exempel; det är klart att vi följer utvecklingen och för en dialog kring detta. Det gäller särskilt om detta pågår över tid, fru talman – då måste man naturligtvis hjälpas åt.

När vi talar om själva konkurrenskraften och utvecklingen i vårt land, fru talman, skulle jag säga till Kjell Jansson att den absolut största utmaningen – utöver energipriserna och det vi diskuterar – är att utbilda människor. Det finns en idé att de som i dag är utan arbete kommer att ta ett jobb om man bara plågar dem med lägre ersättningar, men problemet med den idén är att det inte kommer att hjälpa om människor inte har rätt utbildning och kompetens för de jobb som växer fram. Då riskerar vi i stället att göra människor fattigare och ändå inte lösa näringslivets behov av kompetent arbetskraft.

Vi gör tvärtom: Vi både investerar i näringslivsutveckling och ser till att människor i vårt land får rätt utbildning för att kunna ta de jobb som växer fram. Jag tror att det är den enda framkomliga vägen. Den moderata idén att människor kommer att ta jobben om man bara plågar dem tillräckligt kommer ju aldrig att fungera. Jag menar, inte kommer Northvolt att anställa någon bara för att man drar ned a-kassan eller sjukförsäkringen för den människan! Personen måste ju kunna göra jobbet. Vi måste alltså se till att folk har rätt kompetens för att delta i till exempel den batteriproduktion som växer fram i den norra delen av landet.

Fru talman! Det finns mycket att säga om detta, och jag tror att det i grund och botten är så att vi har en gemensam hållning att vi bör göra vårt bästa för att hjälpa konkurrenskraften i vårt land. I många stycken är den redan stark, men vi följer frågan och behöver kanske också vidta åtgärder.

Anf. 19 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Tack för en intressant debatt, statsrådet!

Rubriken i Aftonbladet är alltså "Böndernas larm: Vi är på väg in i en matkris". Kostnaderna för Sveriges lantbrukare ökar med ofattbara 4,1 miljarder. Och detta gäller *en* sektor, fru talman, visserligen bestående av hårt arbetande småföretagare. Men sedan är det precis som Kjell Jansson sa: Vi har hela det övriga näringslivet också.

Fru talman! Anledningen till att dieselpriset har så stor betydelse är naturligtvis att de flesta transporter som sker i Sverige körs med diesel. Jag vet inte om näringsministern har sett det, men jag har sällan sett tunga lastbilar som kör på bensin. Det är möjligt att det finns och att jag är okunnig, men de allra flesta tunga fordon i Sverige går på diesel. Det gäller snöröjningen, snöplogningen och långtradarna som fraktar insatsvaror och produkter. Varje gång man ser en långtradare ska man vara glad, för då vet man att en producent och en köpare har hittat varandra någonstans! Det är så jobb skapas, fru talman.

Det blir dock väldigt lite svensk mat på bordet om regeringen inte agerar när kostnaderna för Sveriges lantbrukare stiger med 4 000 miljoner på väldigt kort tid, fru talman. Jag misstänker att det är fler än jag som inte hörde något svar från ministern. Det var två enkla, raka och konkreta frågor: Vad gör regeringen för att kompensera för den ökade kostnaden för drivmedel? Vad gör regeringen för att kompensera för ökade kostnader för elpriser?

Jag är hundra procent säker på att ett kattregister inte löser de två frågorna. Detta är jag hundra procent säker på. Därför vill jag gärna veta vilka två åtgärder regeringen avser att vidta för att vi ska få svensk mat på bordet, svensk konkurrenskraft och svenska jobb i Sverige.

Anf. 20 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det är kanske så att ledamoten Beckman redan känner till det, men det finns fordon som går på el. De är inte tillräckligt många, men det finns också tunga fordon som går på el. Våra stora fordonstillverkare Scania och Volvo har lanserat detta på i princip vartenda område. Det är fortfarande en alldeles för liten andel, men det är klart att detta på sikt är vägen framåt – att vi har fordon som går på svensk, ren el.

Vi har också tunga fordon som går på biodrivmedel av olika slag. De är fortfarande inte tillräckligt många, men jag tror att andelen av den svenska fordonstrafiken på väg är ungefär 20 procent. 80 procent är fortfarande beroende av fossila bränslen.

När man har den här typen av väldigt kraftfulla slag i drivmedelspriserna är det klart att man måste följa det noga och, i dialog med branschorganisationerna, se vad man ska göra för att hjälpas åt om de varar över tid. Det kommer vi naturligtvis att göra i den här regeringen.

Prot. 2021/22:26
9 november

Svar på
interpellationer

Sedan går det givetvis att vara populistisk och säga att vi ska sänka skatter när drivmedelspriserna är höga, fru talman. Förra året var de låga, och i år är de höga. Men man får inte glömma den lilla detaljen att vi i längden inte kan vara beroende av rysk olja eller olja från Mellanöstern. Det är samma olja som, precis som Lotta Olsson sa tidigare, är själva grundorsaken till det gigantiska klimatproblem vi har skapat. Då kan man inte tro att vi kan göra det just nu, utan vi måste hjälpas åt att steg för steg bli av med detta beroende – för vår egen skull, för vår ekonomis skull, för vår konkurrenskrafts skull men också för klimatets skull.

Då kan man inte, som Moderaterna gör, populistiskt höja fingret och säga ”Nu sänker vi skatten” bara för att det är något som människor vill höra här och nu. Det håller inte i längden.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2021/22:47 om ökat rovdjurstryck i Gävleborg

Anf. 21 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Lars Beckman har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska rovdjurstrycket i Gävleborg, vilka åtgärder jag avser att vidta för att kompensera de småföretagare som får ökade kostnader i sin verksamhet på grund av rovdjurstrycket, vilka åtgärder jag avser att vidta för att kompensera jägare för att deras jakthundar blir dödade av vargar samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att riksdagens beslut om en nivå av vargar i Sverige i spannet 170–270 vargar med god spridning i hela Sverige följs.

Fru talman! Det övergripande och långsiktiga målet för Sveriges rovdjurspolitik är att varg, björn, järv, lodjur och kungsörn ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus enligt EU:s art- och habitatdirektiv, samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomiska hänsyn tas. Rovdjursförvaltningen ska vara förenlig med våra EU-rättsliga åtaganden och övriga nationella mål.

Naturvårdsverket rapporterade 2013 att referensvärdet för vargpopulationen i Sverige var 270. Referensvärdet för gynnsam bevarandestatus är ett värde som inte får underskridas – ett golv för stammen, helt enkelt.

Enligt EU-kommissionens riktlinjer ska ett referensvärde för gynnsam bevarandestatus tas fram genom en sårbarhetsanalys. Det handlar om att hitta en nivå på stammen där den inte löper risk att utrotas. Den sårbarhetsanalys som låg till grund för referensvärdet kritiserades för att inte beakta de genetiska aspekterna, vilket är ett krav i EU-kommissionens riktlinjer.

Regeringen gav därefter, under 2015, Naturvårdsverket i uppdrag att utifrån ett brett vetenskapligt underlag uppdatera analysen och, med den nya analysen som grund, utreda vad som krävs för att populationen ska anses ha gynnsam bevarandestatus. Analysen visade att det med hänsyn till populationens inavelsgrad behövs minst 300 vargar i Sverige och att minst en invandrad varg från Finland eller Ryssland behöver reproducera sig med en skandinavisk varg varje femårsperiod för att populationen ska ha gynnsam bevarandestatus.

Medlemsländerna rapporterar situationen för arternas bevarandestatus till EU-kommissionen vart sjätte år. Mellan rapporterna behöver länderna uppdatera hur utvecklingen ser ut. Senast Sverige rapporterade, år 2019, angavs att referensvärdet för gynnsam bevarandestatus för varg bedömdes vara 300 individer. Jag uppfattar att Naturvårdsverkets bedömning av referensvärdet för gynnsam bevarandestatus för vargen nu vilar på den vetenskapliga grund som EU-kommissionens riktlinjer kräver av medlemsländerna.

Viltskadecenter sammanställer och utvärderar utvecklingen gällande viltskador på tamdjur inklusive hundar. Staten ger bidrag till förebyggande åtgärder, till exempel rovdjursavvisande stängsel, eller ersättning för skador och förolyckade tamdjur när detta orsakats av rovdjur. Möjlighet finns även att bevilja skyddsjakt efter bedömning av den länsstyrelse dit en ansökan om skyddsjakt inkommit.

Viltförvaltningen i Sverige är regionaliserad. Det är länsstyrelserna som har ansvar för att samverka inom och mellan länen så att rovdjurstrycket är acceptabelt. Länsstyrelserna har möjlighet att besluta om licensjakt efter varg när upprätthållandet av vargens gynnsamma bevarandestatus inte försvåras och det inte finns någon annan lämplig lösning för att till exempel minska koncentrationen av rovdjur inom rovdjurstäta områden.

Fru talman! Det ska vara möjligt för människor att leva, bo och verka i sina gröna näringar på landsbygden. Regeringen arbetar kontinuerligt med åtgärder för att uppfylla riksdagens mål vad gäller rovdjurspolitiken, livsmedelsstrategin och skyddet av den biologiska mångfalden samt våra EU-rättsliga åtaganden på detta område. För mig handlar det inte om att värdera dessa mål mot varandra utan om att arbeta med att uppnå samtliga de mål som riksdagen slagit fast och de krav som EU-rätten ställer på Sverige.

Anf. 22 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Om man ska kunna bo, leva och driva företag i hela Sverige krävs det att regeringen vidtar kraftfulla åtgärder i en akut situation rörande antalet vargar, både i Gävleborg och i stora delar av övriga Sverige. Vi har hamnat i en situation där lantbrukarna först gått på knäna på grund av rovdjur; denna situation har rått under ett antal år. I år har vi kunnat lägga till skenande elpriser och skenande dieselpriser. Vi har i en annan debatt hört att LRF larmar om ökade kostnader på 4,1 miljarder på grund av regeringens politik.

Fru talman! Det är inte rimligt att småföretagare får betala priset för att ett av regeringspartierna har lagt ut rovdjurspolitiken på entreprenad till det andra partiet – Miljöpartiet. Vi har fått en situation där fårbönder runt om i hela Sverige larmar om att det är svårt att vara fårbonde på grund av rovdjurstrycket.

Sedan har vi jägarkåren. I Hofors dödades nyligen en jakthund i en vargattack; det var lördagen den 9 oktober. Jägaren sa att det var tungt inte bara för honom utan också för barn och barnbarn. ”Det här var en familjemedlem”, sa hundägaren till tidskriften Jakt & Jägare.

Fru talman! Eftersom ingen annan gör det skulle jag vilja titta in i kameran och säga detta till Irene Frank i Kilafors: Jag beklagar å riksdagens vägnar att du och din man inte kan bedriva ert jordbruk tillräckligt väl på grund av rovdjurstrycket.

Fru talman! Denna företagare i Kilafors har filmat över 20 vargobservationer på sin gård, nära sin djurbesättning. Detta finns alltså på film. Inte ens det, anser Länsstyrelsen Gävleborg eller förvaltningsrätten, räcker för att man ska bevilja skyddsjakt.

Tänk dig nu att du är småföretagare. Du har intäkter av ditt jordbruk, men du kan inte sköta det tillräckligt väl på grund av återkommande vargobservationer nära din djurbesättning.

Man måste närmast ha brist på empati om man tycker att den svenska rovdjurspolitiken fungerar. Det gör den inte. I dag är det väldigt svårt att vara småföretagare i jordbrukssektorn. I Gävleborg har vi ett rovdjurstryck på 90 vargar, enligt länsstyrelsen. Bara i närheten av Bollnäs finns det en vargflock på 14 vargar som rör sig på ett väldigt litet geografiskt område.

Fru talman! Hade vi ett rimligt rovdjurstryck – kanske 15–20 vargar i Gävleborg – skulle detta inte vara någon fråga. Det skulle inte vara någon fråga för vare sig barnfamiljen i Lingbo, som inte törs släppa ut barnen på gården, eller Sveriges naturvårdare – jägarna – som är rädda om sina jakthundar. Det skulle heller inte vara någon fråga för alla de småföretagare som är fårbönder eller andra bönder.

När det kom ett beslut om antalet vargar som skulle få skjutas i år var både Jägareförbundet och LRF närmast rasande över att uttaget var så lågt. Det är verkligheten där ute. Jag skulle därför vilja fråga ministern: Vad är budskapet till Irene Frank i Kilafors? Hur ska hon kunna sköta sitt lantbruk?

Anf. 23 STEN BERGHEDEN (M):

Fru talman! Nu står jag och ministern här igen och diskuterar vargtrycket i Sverige. Jag tror att Ibrahim Baylan som landsbygdsminister har stött på den oro och frustration som finns runt om i landet när det gäller antalet vargar och det vargtryck som finns på jakten, på tamboskapen och på hundar. Framför allt handlar det om oro för att man inte längre klarar att skydda sin tamboskap och sina hundar.

Det finns en bred majoritet här i Sveriges riksdag för att minska vargstammen kraftigt. Det finns ett beslut här i Sveriges riksdag om att vi ska ha en vargstam på mellan 170 och 270 vargar. Därefter har regeringen låtit Naturvårdsverket gå vidare och ha en acceptansnivå på 300 vargar. Men, fru talman, det är ju inte 300 vargar vi har i Sverige, utan det är 450 vargar vi har i Sverige. Därefter har regeringen helt kapitulerat och struntat i att vargstammen har ökat från det antal som Naturvårdsverket tyckte var rimligt till 450 vargar.

Ministern sa i sitt svar att viltförvaltningarna kan ta hand om detta. Jag skulle rekommendera att ministern åkte ut och diskuterade med dem som sitter i viltförvaltningen hur stort inflytande de har över det antal vargar som ska skjutas i området. Det kommer färdiga direktiv uppifrån om vilken nivå detta kan läggas på, och man accepterar ingenting annat. Det här styrs av Naturvårdsverket, och Naturvårdsverket styrs av Sveriges regering och Sveriges ministrar.

Ansvaret ligger självklart på regeringen. Det är regeringen som kan ändra detta. Det är regeringen som kan vara tydlig mot Naturvårdsverket, och det är Naturvårdsverket som ska lyda detta och driva det vidare ned mot länsstyrelserna.

Fru talman! Jag har dagligen kontakt med oroliga djurägare. De kämpar med att bygga stängsel, som länsstyrelsen är ute och besiktigar. De har då inte fyllt tillräckligt med jord under stängslen, så att det fortfarande kan finnas en glipa någonstans. De får köra omkring med sina lastmaskiner och annat för att fylla på med jord utmed stängslen för att hålla statens djur borta från deras tamboskap.

Djurägare sätter ju upp stängsel för att deras djur inte ska kunna försvinna ut ur hagen. Men de har alltså fått ett uppdrag att också skydda statens djur, som man ökar i antal. Man borde lägga sig på en nivå som kan vara accepterad på landsbygden. Men när man låter vargstammen fortsätta att växa i fritt fall, trots alla larm som kommer utifrån landsbygden, då är det allvarligt.

Fru talman! Vi har nämnt LRF här tidigare. De har också tydligt påtalat gränsen 300 vargar. Varför ska regeringen gå längre?

Jag tror att det vore bra, fru talman, om ministern hade kontakt med både jägarna och LRF i den här frågan och att han faktiskt också tog tag i detta. Då skulle vi slippa stå här i kammaren i interpellationsdebatt efter interpellationsdebatt och försöka driva på för att vi ska få den vargstam som Sveriges riksdag faktiskt har tagit beslut om.

Det är nästan ett hån mot landsbygden när man beslutar om licensjakt på 33 vargar. Varför har regeringen släppt iväg vargantalet upp till 450 vargar, när det finns ett tydligt beslut om 170–270 vargar? Naturvårdsverket har reglerat det till 300 vargar, men regeringen har accepterat 450 vargar.

Anf. 24 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Jag skulle vilja lägga till en annan aspekt på vargfrågan, som jag har varit i debatt med minister Baylan om tidigare, och det är lammproduktionen i Sverige.

Vi äter mer och mer lammkött. Lammkött är nyttigt kött, och vi importerar i storleksordningen 70 procent lammkött. Det kommer inte från Norge utan från Nya Zeeland.

Det är en klimatfråga att vi producerar vårt eget kött. Och precis som det är viktigt att elen och bränslet produceras i Sverige är det väldigt bra för både vår säkerhet och våra jobb att den mat som vi äter produceras i Sverige. Dessutom finns det inget som är så nyttigt som svenskt kött, då vi inte använder antibiotika om det inte är absolut nödvändigt. Det finns, väldigt starka riktlinjer för hur man ska använda antibiotika till djur, fru talman. I och med det är det både väldigt klimatsmart och nyttigt och bra på många andra sätt.

I mitt hemlän, Örebro län, har vi kanske inte de fetaste jordarna överallt, som man har i Skåne. Vi har väldigt mycket mellanlandskap, mellan skogs- och åkerlandskap, och där passar det så himla bra med lammproduktion. Det är också det som gör att man kan hålla öppna landskap men också en biologisk mångfald.

I fårhagarna växer mycket annat. Både växter och djur trivs där, och vi lägger ned enorma pengar för att bevara sådana här områden. Att vi då inte har ett för hårt vargtryck som tar bort den här näringen är faktiskt både klimatsmart och natursmart. Dessutom ger näringen jobb.

Fru talman! Ministern är ju inte omedveten om att rovdjur är en fara för tamboskap. Vi har i en tidigare debatt varit inne på att ministern faktiskt har erfarenhet av att vakta djur från rovdjur, och den erfarenheten är det inte så många som har.

I mitt hemlän blir vi som riksdagsledamöter inbjudna till fårvakor. Vi får då gå på nätterna och se till att inte fåren och lammen blir angripna av rovdjur.

Vi har aldrig förespråkat, som parti i alla fall – även om det finns enskilda som gör det – att vargen helt ska tas bort. Men det är enormt viktigt att hålla nere stammarna så att det finns en acceptans, för folk blir rätt desperata, speciellt när det, som ledamoten Beckman beskriver, kommer flockar med tio tolv djur. Då är det inte några gulliga hundar. Människor känner en fara i detta både för sin tamboskap och för sina familjer.

Jag förstår inte varför man inte kan hålla sig till det som riksdagen faktiskt har beslutat. Då skulle det få en folklig acceptans. Det finns också en annan fara när man går för långt med olika reformer, och det är att människor inte riktigt litat på politiken och demokratin, att det som vi beslutar här inte spelar någon roll. Det är en enorm fara. Vi kan i vår omvärld se att när det har gått så långt spelar det ingen roll vad vi säger i våra talarstolar.

Anf. 25 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Ja, som Lotta Olsson säger är jag född på en bondgård, och ja, det förväntades av mig, precis som av alla andra barn där, att jag skulle börja hjälpa till i jordbruket. En av de enklaste uppgifterna var just att hjälpa till att valla kreatur av olika slag.

Det är klart att det finns en rädsla och fruktan för rovdjur, särskilt i den delen av världen där jag är född. Där finns inte bara rovdjur utan också giftiga ormar och annat. Det är en rädsla som jag har ingrodd. Jag förstår verkligen det som Sten Bergheden säger om den oro som finns hos människor som befinner sig i närheten av de här rovdjuren.

För mig handlar det om att vi tillsammans hittar en bra balans här, för jag håller helt och hållet med Lotta Olsson om att det finns de som tror att vi återigen ska ge oss på att utrota en del rovdjur och att det skulle vara vägen framåt. Jag tror inte det, utan det gäller att hitta den där balansen så att vi kan leva, bo och verka i gröna näringar på landsbygden, inte minst när det gäller animalieproduktion. Jag delar helt och hållet uppfattningen att det här är någonting som vi gör bra här i Sverige. Det är också en del av livsmedelsstrategin att vi ska öka animalieproduktionen i vårt land. Vi kan bidra och visa hur man gör, och antibiotikaanvändningen är ett exempel på detta. Jag delar helt och hållet den uppfattningen.

Det är mot den bakgrunden som vi har möjligheter för våra viltskadecenter och våra länsstyrelser att arbeta på ett sådant sätt att vi får den här balansen. Upprätthålls den alltid? Nej, för det här är också en rörlig materia. Ledamöterna vet väldigt väl att vargen från att ha varit utrotad har vuxit i vårt land.

Sten Bergheden frågar mig: Varför just 300? Som jag läste upp i mitt interpellationssvar ska våra åtaganden, inte minst gentemot Europeiska unionen, vara vetenskapligt baserade. Det var därför siffran hamnade där.

Jag menar att där det finns problem, och problem finns det ju, har man möjlighet att ansöka om skyddsjakt. Länsstyrelserna har då möjlighet att besluta om och har också tidigare tagit beslut om den typen av skyddsjakt, särskilt när det gäller vargar.

Fru talman! Även om jag uppskattar tilltron och förtroendet från ledamoten Beckman när det gäller vad jag som minister ska göra i relation till myndigheterna vet ju ledamoten Beckman mycket väl att det brukar kallas för ministerstyre om en minister talar om för en myndighet vilka beslut den ska fatta. Det gäller särskilt vid myndighetsbeslut mot den enskilde, som ju är förbjudet i vår grundlag.

Fru talman! Det här är inga lätta frågor. Jag menar att vi gör vårt bästa för att hitta en balans mellan de olika målen så att de kan värderas på ett sätt som gör att vi kan uppnå dem utifrån de beslut som har tagits i riksdagen och våra EU-rättsliga åtaganden. De EU-rättsliga åtagandena gäller ju Sverige som nation, så även om vi hade haft en moderatledd regering, vilket vi hade för inte så länge sedan, hade samma åtaganden gällt också för den regeringen.

Anf. 26 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Tack och lov får en regering styra sina myndigheter – det vore ju förskräckligt annars – genom något som kallas för regleringsbrev. Jag misstänker att näringsministern har utfärdat något sådant.

Hur är då verkligheten i Gävleborg? Hur är verkligheten för en småföretagare i Kilafors? Hur är verkligheten för en småföretagare som får varg som går på gården natt efter natt i det Sverige som bland annat den här ministern är med och styr?

Då ansöker man naturligtvis om skyddsjakt, för man får naturligtvis panik och blir förtvivlad när man har den här vargen som går på gården om och om igen. Vad skriver då Länsstyrelsen Gävleborg? ”Länsstyrelsen konstaterar att förutsättningarna för skyddsjakt inte har ändrats. Att det har tillkommit ytterligare en film på en varg som passerar gårdsplan under natten kan i dagsläget inte räknas som en problemvarg enligt yttrande från viltskadecenter. Länsstyrelsen är medveten om att tamdjurshållning inte påtagligt ska försvåras av rovdjursförekomst och att socioekonomisk hänsyn ska vidtas.” Det är precis som vi har beslutat här i Sveriges riksdag.

Vidare skriver man: ”Dock är propositionen inte det enda som länsstyrelsen ska förhålla sig till utan det finns kriterier som måste vara uppfyllda för att en skyddsjakt ska kunna beviljas.”

Och nu börjar vi närma oss pudelns kärna: ”Länsstyrelsen konstaterar att de rapporter som har inkommit inte uppfyller de kriterier som föreslagits av Viltskadecenter. Baserat på den vägledning som länsstyrelsen har att utgå ifrån går det därför inte att säkerställa att de vargar som rör sig vid sökandes gård har ett önskat beteende.”

Därmed avslås ansökan om skyddsjakt.

Fru talman! Jag är demokratiskt vald av svenska folket. Jag är riksdagsledamot och har 348 kollegor. Vi har antagit en proposition som tydligt slår fast att socioekonomisk hänsyn ska tas och att tamdjurshållning i Sverige inte påtagligt ska försvåras. Detta har vi i riksdagen bestämt. Vi

folk- och förtroendevalda har sagt vilken rovdjurspolitik vi vill ha. I samma beslut sa vi också att det skulle vara 170–270 vargar.

Precis som jag läste upp har dock något hänt på vägen. Länsstyrelsen säger att man tolkar en föreskrift på detta sätt, vilket får till konsekvens att det kan bo en småföretagare i Kilafors som har en varg på sin gård om och om igen utan att myndigheterna anser det vara ett problem.

Fru talman! Låt oss göra ett tankeexperiment. Tänk om samma varg befann sig på journalisttäta Södermalm i Stockholm. Tror någon att denna varg inte skulle skjutas? Det hade i så fall skett med all rätt, och den varg som fanns i Nacka sköts ju illa kvickt. Varför ska en småföretagare i Kilafors inte få uppleva samma trygghet? Eller varför ska fårbonden i Vallsta jobba gratis åt staten med att rensa och hålla rent stängsel? Det är ju detta vi begär av småföretagarna.

Staten säger att det ska finnas varg, men då måste staten också ta fullt konsekvensansvar för det, precis som Sten Bergheden sa. Det är inte rimligt att Sveriges småföretagare arbetar gratis åt staten. Det är inte rimligt att en småföretagare i Kilafors ska ligga sömlös eller väckas av larmet från kameran och rusa ut för att försöka rädda sina djur. Men så blir det när våra myndigheter inte följer det riksdagsbeslut som vi har tagit.

Anf. 27 STEN BERGHEDEN (M):

Fru talman! Låt mig först anknyta till det ministern sa om att han i stort delar uppfattningen och den oro som finns där ute. Det är bra. Det är dock en viss skillnad på oss och ministern, för det är ministern och regeringen som är ansvariga för detta och kan åtgärda situationen. Det räcker inte att bara dela uppfattningen och oron, utan man måste agera och göra något åt situationen.

Vargen är inte utrotningshotad. Vi har cirka 200 000 vargar i världen, och Sverige har ungefär 450 vargar. Vi talar om att minska vargstammen till den nivå som riksdagen har sagt. Moderaterna vill gå ännu längre och ha max 170 vargar, men regeringen kan börja med att minska till 170–270 vargar, eller i värsta fall 300 vargar. Då är det 150 vargar som ska bort, men länsstyrelserna har tagit beslut om 33 vargar, vilket är avsevärt färre. Fortfarande växer vargstammen i Sverige.

Myndigheterna och regeringen ska rätta sig efter riksdagens beslut, och det är inte ministerstyre att göra det. Det är faktiskt mer allvarligt att inte följa riksdagens beslut.

Jag ställde också frågan varför regeringen har släppt iväg vargstammen upp till 450 vargar, och det fick jag inget svar på. Jag vet att Naturvårdsverket tyckte att det skulle vara 300 vargar.

Samtidigt som regeringen inte kan hålla ordning på antalet vargar i vårt land ger sig regeringen på att räkna katter. Se i stället till att räkna antalet vargar och minska antalet till det riksdagen har beslutat om!

Anf. 28 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Jag sitter i näringsutskottet, och näringsministern företräder ju också de frågorna.

Jag skulle önska att Sverige kunde producera sitt eget lammkött. Konsumtionen av lammkött ökar hela tiden, och en bra vision vore väl att Sverige ska kunna producera mer än dagens 30 procent. Sverige har 9 000

företag som producerar lamm- och fårkött i Sverige och 600 000 får. Tänk om vi kunde komma upp i 1,5 miljoner får!

Jag ger härmed ministern ett förslag till en näringspolitisk åtgärd. Kan vi tredubbla denna näring kommer den att ge bättre hälsa, fler jobb, ett landskap med större biologisk mångfald och lyckligare landsbygdsbefolkning. Näringsministern får här en god politisk idé – om han nu blir kvar i sitt ämbete. Det här är en vision och en reform som skulle ge bra och näturnära jobb och god folkhälsa och gynna oss på alla sätt. Givetvis är vargpopulationens storlek ett hinder för detta.

Varsågod, här får ministern en väldigt bra reform!

Anf. 29 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Ledamöterna är väl medvetna om de lagar och regler som gäller. Men det sitter bland annat ungdomar på läktaren, och det kan därför vara på sin plats att ändå gå igenom vad som gäller.

Den ordning vi har är att riksdagen fastställer lagar och regeringen förordningar. Därefter ser regeringen till att dessa kan implementeras av myndigheterna.

Den som är föremål för myndighetsutövning har alla möjligheter att pröva sin sak i domstol om den anser att myndigheten har tolkat lagen fel. Det har hänt tidigare och kommer att hända igen.

För en minister är det enligt svensk grundlag strikt förbjudet att lägga sig i implementeringen av dessa lagar mot enskild – ännu mer så när något är föremål för domstolsprövning, som i det enskilda fall vi hörde om. Så ska det också vara. Det finns ju länder där regeringar försöker lägga sig i hur domstolar ska döma, och så vill vi inte ha det i Sverige.

Fru talman! Mot denna bakgrund har jag redogjort för grunden för dessa lagar och förordningar.

Men jag har givetvis stor förståelse för oron, och det är också därför vi hjälper till med förebyggande åtgärder, till exempel viltstängsel, och med ersättning när något redan hänt så att den enskilde inte ska stå ensam. När det som i detta fall är för mycket av ett rovdjur har länsstyrelserna dessutom möjlighet att utfärda licensjakt. Man kan också kräva skyddsjakt om rovdjuret betar sig hotfullt mot människor.

Fru talman! Jag delar också Lotta Olssons önskan att öka den inhemska köttproduktionen, inte minst när det gäller lammkött. För bara något årtionde sedan var detta kött inte helt vanligt, men numera förekommer det alltmer på våra restauranger. Som näringsminister ser jag såklart gärna att det också produceras på vårt hållbara sätt, inte minst vad gäller miljöaspekter, antibiotika och annat.

Jag tackar Lotta Olsson för tipset, och även om jag uppskattar förhoppningen om att jag ska vara kvar som näringsminister är detta nog på upphållningen.

Anf. 30 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag är helt säker på att Lotta Olsson vill ha både en ny näringsminister, en ny regering och en ny politik för Sverige.

Fru talman! De haverier som regeringen har haft på många olika samhällsområden påverkar många människor i Sverige, men den havererade rovdjurspolitiken påverkar mest landsbygden. Det är en viktig landsbygdsfråga, och det är en viktig rennärlivsfråga. Jag vet att Saila Quicklund,

Prot. 2021/22:26
9 november

Svar på
interpellationer

min kollega från Jämtland, är väldigt engagerad i rennäringens villkor. Jag tycker att det är en regerings ansvar att agera och vidta åtgärder när ett samhällsproblem eskalerar, för det är ett samhällsproblem.

Det är ett samhällsproblem att en småföretagare i Kilafors får en varg som går på gården natt efter natt, som filmas med en kamera, och att myndigheterna tolkar regelverket så som framgår av länsstyrelsens svar, att det är en tillämpning och en vägledning.

Jag tror, fru talman, att det är på det sättet att Socialdemokraterna har visat bort landsbygdspolitiken och rovdjurspolitiken till Miljöpartiet. Det är ett billigt pris att betala, men konsekvenserna för Sveriges jägare, för Sveriges lantbrukare och för de barnfamiljer som bor i rovdjurstäta områden är förskräckliga. Det är naturligtvis därför som både Jägareförbundet och LRF tar varandra i hand och rasar över att uttaget av varg i Gävleborg är alldeles för lågt i förhållande till det höga rovdjurstryck som finns.

Jag hade önskat att vi hade en aktiv regering som såg hela Sverige, som agerade i denna fråga och som gjorde att vi aldrig behövde debattera vargen. Om rovdjurstrycket vore rimligt skulle det inte vara ett samhällsproblem.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Ordet för det avslutande inlägget, som möjligen är hans sista inlägg som näringsminister, går till Ibrahim Baylan.)

Anf. 31 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det är sannolikt, men om man har varit med i politiken lika länge som jag ska man inte utesluta någonting.

Fru talman! Jag vill börja med att tacka ledamöterna för diskussionen. Det är klart att detta är viktiga frågor. Även om man gör som Lars Beckman gjort i ett antal interpellationsdebatter och i varje vrå ser konspirationer från Miljöpartiet, som han uppenbarligen tillmäter mycket stor betydelse i detta land – det gläder dem säkerligen – och han uppenbarligen vill bekämpa detta uppskattar jag ändå debatterna.

Jag tror, och har alltid velat tro, att det i grunden, även om vi har olika uppfattningar som ibland inte är så olika som det låter från talarstolen, finns ett positivt engagemang för detta lands väl och ve, så också i dessa frågor. Sedan är ledamöterna väl medvetna om vad jag kan och inte kan göra som enskilt statsråd, inte minst i relation till de lagar och förordningar som antagits här.

Jag förstår den oro som finns ute i vårt land både när det gäller den utveckling vi har, som inte bara gäller varg utan också andra rovdjur, och när det gäller att hitta en balans där vi kan både bo och verka i hela vårt land och samtidigt ha en biologisk mångfald som vi kan vara stolta över i Sverige.

Vi fortsätter att jobba på. Vi kommer att fortsätta att vara aktiva och göra vårt absolut bästa. Jag är tämligen säker på, fru talman, att oavsett vem som är näringsminister i nästa regering kommer detta att fortsätta att debatteras här i kammaren.

Tack för mig för denna gång!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 32 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Camilla Brodin har frågat mig dels om ett införande av elmarknadshubben fortfarande är aktuellt även om tankarna om den elhandlarcentriska modellen skrotats, dels hur jag bedömer hubbens värde relaterat till risk och säkerhet och dels om jag avser att ta några initiativ med anledning av detta.

Etablering av en elmarknadshubb är viktigt bland annat för att skapa bättre förutsättningar för efterfrågefleksibilitet och underlätta för nya marknadsaktörer och sammantaget öka konkurrensen på elmarknaden. Elmarknadshubben kommer därför att vara ett framtida verktyg för att jämma ut elpriserna över tid om priserna kommer att fluktuera mera i framtiden.

Affärsverket svenska kraftnät fick i juni 2015 i uppdrag av regeringen att utveckla och driva en elmarknadshubb. Detta arbete pågår för närvarande, och Svenska kraftnät lägger stort fokus på säkerhetsfrågor i detta arbete.

Regeringen å sin sida arbetar med att fram en produkt med förslag till nödvändiga författningsändringar för att införa elmarknadshubben. Säkerhetsfrågor och frågor som rör totalförsvaret ligger högt på regeringens dagordning och ges stor vikt i arbetet med författningsändringarna. Arbetet är tyvärr försenat vad gäller denna produkt. Arbetet med en elhandlarcentrisk modell är vilandeförklarat i väntan på att en elmarknadshubb tar plats.

För att missförstånd inte ska uppstå bör det dock poängteras att en elmarknadshubb kommer att vara uppbyggd som ett helt fristående system, och det kommer inte att vara möjligt att påverka några anläggningar via systemet, till skillnad mot fallet med exempelvis Coop som Camilla Brodin hänvisar till i sin interpellation.

Anf. 33 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet Anders Ygeman för svaret.

Under innevarande mandatperiod har allt som har med el att göra kommit alltmer i fokus, detta av både positiva och tyvärr också negativa skäl. På den positiva sidan har vi det faktum att fossilfri el är en nyckel till att klara klimatomställningen av vårt land och att el är en möjliggörare som vi borde kunna hitta en bred samsyn kring.

På den negativa sidan kan vi prata om skenande elpriser, alltmer instabila förutsättningar för företag och en stress i systemet. Den förtida avvecklingen av Ringhals märks alltmer, och marginalerna finns inte på samma sätt längre.

Jag tror att både oppositionen och regeringspartierna vill att elmarknaden ska fungera på ett tillfredsställande sätt. Elmarknaden står för en enorm utmaning. På 25 år ska elsystemet fördubblas.

Elmarknadens aktörer har en lång lista med åtgärder som är betydligt mer prioriterade än hubben. Om vi ska lyckas med energiomställningen måste vi prioritera politik som stöder den utvecklingen. Hubben leder inte dit.

Vi är några oppositionspartier som under flera år har markerat mot riskerna med elmarknadshubben, och jag blir lite oroad över att regeringen inte lyssnar. Faktum är att arbetet har kostat mycket pengar och att hubben

inbjuder till spioneri. Inte heller löser den de egentliga problemen på elmarknaden.

Jag utgår från att ministern ändå nogsamt följde cyberattacken mot Coop och den kritik som följde efter händelsen. Vi pratar här om Sveriges näst största databas över personuppgifter, om projektet med hubben blir av. Om en sådan ska sätts måste säkerhetsfrågan vara helt klar. Svenska kraftnäts analys är inte tillräcklig för att göra oss kristdemokrater och andra delar av oppositionen trygga i frågan. Vi kan inte ta några risker i onödan.

Jag noterar att statsrådet i sitt svar hänvisar till att hubben planeras att vara ett helt fristående system, att det inte kommer att vara möjligt att påverka den via några anläggningar och att mitt exempel med Coop inte är jämförbart. Det låter sig sägas att det kommer att vara ett säkert system. Men handen på hjärtat – har vi verkligen ingen anledning att känna oro? Ibland känns det som att vi är lite för naiva i det här landet.

Fru talman! Mitt parti och flera andra i oppositionen förordar i stället att en utdaterad politisk reform byts mot förslag som på riktigt ökar konkurrensen på elmarknaden och stärker kundernas ställning på marknaden. Om ministern på allvar vill lösa problemen på elmarknaden är vi jättegärna med och bidrar, men låt oss tillsammans begrava frågan om elmarknads-hubben och den elhandlarcentriska modellen. Branschen behöver ett besked i denna fråga, och vi ser fram emot en lösningsorienterad dialog med fokus på elmarknadens bästa.

Anf. 34 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Det här är en gammal reform. En hubb skulle passa enormt bra i en centraliserad modell för elmarknaden som vi i Sverige har haft tidigare. Vi har haft kärnkraft och vattenkraft och stora ledningar från norr, och sedan har vi distribuerat ut det, och samma sak har skett med kärnkraften i söder som också har gått via stora ledningar.

Men nu är det inte så framtiden ser ut. Framtiden bygger på helt andra saker. Den bygger på en diversifiering, som vi i Sverige promotar och tycker är väldigt bra, både av förnybar sol, vind och vatten och av kärnkraft som bas. Har man vattenkraft och kärnkraft i portföljen har man också större möjlighet att bygga ut mycket vindel och solel, som är mer rörliga energisorter.

Dessutom är det, som ledamoten Brodin säger, en stor säkerhetsrisk att vi samlar alla data från all vår energiproduktion och energikonsumtion i Sverige i en hubb. Det är ju spionernas julafton att komma över sådana här data. När vi dessutom inte kan ha den faktiska nyttan av det gör det oss enbart sårbara.

Vinsterna finns inte i den här hubben. Det här är någonting som har funnits tidigare, men framtiden kommer säkert att gå mer och mer mot att jag producerar min egen solel på taket till min lägenhet eller mitt hus och använder det i min elbil. Mycket kommer att vara lokalproducerat, och de större industrierna kommer att få el från större anläggningar. Då är en hubb en gammal produkt, helt enkelt.

Producenter är också konsumenter, och konsumenter är producenter, vilket gör att vi kommer att behöva kunna mäta på individnivå eller på organisationsnivå vad vi gör och inte gör och på så vis kunna ta ut data gällande hur vi kan effektivisera vår elanvändning och vårt beteende på ett

bättre sätt. Det kommer också att bidra till en ökad konkurrens och en ökad flexibilitet. Att då bygga in sig i en stor, otymplig och faktiskt säkerhetsfarlig hubb kan jag inte se finessen med.

Vi behöver inte bara titta på Coop, utan vi kan titta på tidigare skandaler då vi har stött på problem i Sverige inom it-säkerhetsfrågor.

Minister Ygeman vet vad det kan innebära när Sverige inte kan hålla it-systemen säkra, och det är en större fara än någonting om all vår elproduktion och vår elkonsumtion finns samlad i *en* databas.

Anf. 35 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Man undrar om interpellanten och meddebattören över huvud taget har läst det som ligger till grund för det här.

Jag kan upplysa om att det här är ett nordiskt projekt som startades av alliansregeringen när statsråden kom från Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. Det har införts i Danmark, Norge och Estland, och Finland planerar att inom en snar framtid genomföra det.

Ni benämner det här med ord som säkerhetshot, spionhot och spionernas julafton. Menar ni verkligen att det är så det ser ut i våra grannländer?

Anf. 36 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Vi har hört minister Ygeman säga att vi tycker att våra grannländer accepterar spioneri och så vidare. Jag tycker att det är ganska häpnadsväckande.

Jag ska försöka förklara lite mer vad det faktiskt är som vi vill se i stället. Vi är inte 15 år tillbaka i tiden, utan vi är här och nu, 2021.

Vad är det då vi vill, vi som är kritiska till hela tanken med elmarknadshubben och den elhandlarcentriska modellen? Vad har vi för alternativa förslag? Jag tror inte att Ygeman har läst vad vi har skrivit om detta tidigare.

Det är ganska berättigat att man också kommer med konkreta förslag när man vill göra någonting annat, och jag tar gärna chansen att utveckla detta lite.

Ett exempel är att vi vill slopa anvisningsavtalen. En relativt stor andel av elkunderna gör inget aktivt val av elbolag och anvisas i de flesta fall till ett avtal som är dyrare. Jag anser att denna avtalsform bör slopas nu och att kunderna i stället ska få välja ett elavtal på samma sätt som för bredband och telefoni. Denna ändring skulle minska kostnaderna för kunderna.

Ett annat exempel är förstärkt regelverk kring leverantörsbyte. Kundens ställning och rätt att byta elbolag behöver stärkas, och sjysta affärsmetoder ska premieras.

Energimarknadsinspektionen tycker vi ska få i uppdrag att ta fram utvecklade regler för leverantörsbyte, däribland en mer tydlig och säker fullmaktshantering och en tydlighet mot kunderna kring villkor. Denna ändring skulle också stärka kundernas roll på elmarknaden.

Sedan har vi frågan om de förenklade elfakturorna, som det en gång var tal om var hubbens och elhandlarcentriska modellens uppgift att hantera. Många kunder upplever elräkningarna i dag som ganska röriga, vilket försvårar möjligheten att vara aktiv som kund och att välja elbolag.

Vi kristdemokrater vill inte se en påtvingad gemensam fakturahantering som med den elhandlarcentriska modellen. Däremot vill vi se att en branschgemensam dialog initieras. Lyckas inte det frivilliga arbetet ute-

sluter vi inte andra och då kanske mer tvingande åtgärder för att förenkla fakturorna för kunderna. Denna ändring skulle stärka kundernas roll på elmarknaden. Vi ser därför inte något behov av vare sig modellen eller hubben.

Men den stora frågan återstår. Skulle regeringen kunna begrava frågan om hubben? Varken branschen eller vi från oppositionspartierna vill att frågan fortsätter debatteras i ytterligare ett årtionde. Jag är ganska säker på att även regeringen hellre fokuserar på andra frågor på energiområdet, till exempel på hur vi ska korta leddiderna för nödvändiga myndighetsbeslut och hur vi ska fasa ut all fossilbaserad el ur det svenska systemet samtidigt som vi måste bygga ut en leveranssäker, stabil och väderberoende elproduktion som säkrar både vår välfärd och vårt klimat. Där skulle jag önska att regeringen lade all sin kraft framöver.

Anf. 37 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! De förslag som ledamoten Camilla Brodin redogjorde för här står vi också bakom.

Det finns väldigt mycket att göra mer än att centralisera hela systemet. Jag blir lite besviken på minister Ygeman, som i så korta ordalag bemöter de här allvarliga frågorna. Det finns inget som är så viktigt som att vi kan säkra vårt lands säkerhet. Om jag gör mig totalt beroende av el och lägger allt detta i en hubb kan det bli så att hela samhället står stilla, både vår industri och våra transporter, och därför tycker jag att det vore klädsamt om minister Ygeman kunde problematisera detta och förklara varför det skulle finnas ett så stort värde i att skapa just den här hubben.

Jag tror att vi i stället kan göra enormt mycket när det gäller hur vi som konsument och småproducenter kan bli mer flexibla och skapa mycket smartare system.

Med all respekt vill jag också säga att det händer väldigt mycket på det här området, som vi har sagt i tidigare debatter. Det är svårt att hinna med i den enorma utveckling som sker. Det gäller att vi är proaktiva. Det är inte alltid vi kan se 10–15 år in i framtiden, men när vi redan nu ser att det här är en produkt av en annan tid anser jag att det här projektet ska skrotas.

Anf. 38 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag förstår att Lotta Olsson och Camilla Brodin ägnar all sin talartid åt att prata om allt annat än vad interpellationen handlar om. Det skulle jag också ha gjort om jag hade stått för de uttalanden som Lotta Olsson och Camilla Brodin gjorde.

Det var alltså alliansregeringen, de partier som ni företräder, som tog initiativ till det här. Det finns i Danmark, Norge och Estland. Ni kallar det för spionernas julafton. Tog alliansregeringen – Moderaterna och Kristdemokraterna – initiativ till spionernas julafton? Har Norge infört spionernas julafton? Har Danmark infört spionernas julafton? Har Estland infört spionernas julafton? Är det vad ni står och säger här?

Finland, fru talman, ska alldeles strax införa detta. Står de i begrepp att införa spionernas julafton?

Lotta Olsson säger att jag ska utveckla hur det här kan påverka hela elproduktionen i Sverige. Jag gjorde det i mitt första svar: inte alls. Det finns ingen koppling mellan elmarknadshubben och elproduktionen. Det sa jag i mitt interpellationssvar. Varför ska jag behöva utveckla det igen?

Fru talman! Vår avsikt är att slutföra det som alliansregeringen har påbörjat och som alla länder i våra grannområden gör.

Prot. 2021/22:26
9 november

Anf. 39 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Tack, ministern, för ditt inlägg! Jag känner mig lite beklämd över att inte ens få någon respons på de frågeställningar som jag har. Jag kommer ändå med en lösning i stället för det som den här hubben skulle innebära.

Det är helt riktigt, som statsrådet Ygeman säger, att hubben initierades av alliansregeringen. Men det är väldigt länge sedan. Utvecklingen går vidare, och när man ser utvecklingen behöver man ta tag i dessa problem på allvar i stället för att försöka ro i land ett misslyckat projekt.

Jag är absolut den som faktiskt ibland kan säga att vi kanske inte tänkte hela tanken färdigt. Men då hade vi inte heller alla fakta på bordet. Det ska nämligen inte ta så här lång tid. Och oavsett om våra grannländer har kommit på den briljanta idén att slutföra detta projekt på sitt sätt och tänker sig att de ska göra det på ett så säkert sätt som möjligt tror inte vi kristdemokrater att det är möjligt att genomföra reformen med hubben på det sättet.

Jag beklagar att vi inte tycks komma närmare ett bra avslut när det gäller denna önskade evighetsmaskin, för det har tagit väldigt lång tid. Jag hade väl ändå hoppats att vi skulle kunna få höra en liten öppning från statsrådets sida och att man insett att elmarknadshubben inte efterfrågas av marknadens aktörer och inte heller av stora delar av denna kammare. Men jag vill ändå tacka för möjligheten att ställa mina frågor. Jag är säker på att vi får anledning att återkomma till den här frågan vid ett senare tillfälle.

Anf. 40 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Tack, Camilla Brodin, för interpellationen! Tack, Lotta Olsson, för debatten! Jag noterar att ni trots många inlägg inte kunde svara på varför det som fungerar bra i Danmark och i Norge och som ska införas i Finland skulle vara ett stort problem i Sverige. Jag tror att det är där skon klämmer. Det fungerar alldeles utmärkt i dessa länder och utgör där inte de risker som ni påstår att det skulle utgöra här.

I den meningen finns det väl anledning för deltagarna i denna interpellationsdebatt att uppdatera sin samhällsanalys med hur det här faktiskt fungerar i vår omvärld.

Jag vill med detta tacka för en bra debatt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2021/22:65 om nedgrävning av elledningar

Anf. 41 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Sten Bergheden har ställt två frågor till mig. Den första frågan är vad jag avser att göra för att stärka äganderätten för landets markägare då nya ledningsgator planeras och ska byggas i Sverige. Den andra frågan är om jag avser att ta någon form av initiativ för att tvinga elbolagen att bygga mer markkabel i stället för nya luftledningarna.

Äganderätten är grundlagsskyddad, och det är självklart viktigt att den som äger mark tryggt kan förfoga över den. Samtidigt kan det ibland vara nödvändigt att göra inskränkningar i den enskildes äganderätt om det behövs för angelägna allmänintressen. Elektricitet anses ofta vara av sådant allmänintresse, och därför finns det regler i bland annat expropriationslagen och ledningsrättslagen som möjliggör framkomlighet för elledningar även om ett nätföretag inte skulle komma överens med enskilda markägare längs den tillståndsgivna sträckningen.

Sverige står inför ett stort behov av ökad tillgång till el i framtiden genom både ökad produktion och kapacitet i elnätet, vilket medför att nya anläggningar kommer att behöva byggas. Samtidigt är det givetvis viktigt att de byggs på rätt plats och utformas på lämpligt sätt för att bland annat minska konflikter mellan en anläggning och motstående intressen, exempelvis privata markägare. Det är Affärsverket svenska kraftnät och nätföretagen som planerar och driver elnäten i Sverige. Energimarknadsinspektionen prövar enligt reglerna i ellagen företagens ansökningar om nätkoncession för ledningar med högre spänning.

Luftledningar och markkablar har båda sina för- och nackdelar, exempelvis avseende driftsmässiga aspekter och olika typer av miljöpåverkan. På högre spänningsnivåer erbjuder luftledningar dock flera fördelar som är önskvärda. De medför förvisso i regel ett större markintrång och kan innebära en större påverkan på vissa motstående intressen, men luftledningar är väldigt driftssäkra och framför allt betydligt lättare att felsöka och reparera när något problem väl uppstår. Luftledningar har också en längre teknisk livslängd, och de är lättare att göra ändringar på, exempelvis om spänningen behöver höjas eller sträckningen justeras. De är dessutom ofta billigare att bygga, vilket i slutändan medför lägre kostnader för konsumenterna.

Frågan om vilken teknik som lämpligen bör användas för en given ledning och i vilken sträckning den ska dras måste naturligtvis avgöras i varje enskilt fall utifrån aktuella omständigheter och möjligheter samt också bedömas mot hur ledningen påverkar sin omgivning. Huruvida markkablar eller luftledningar ska användas kan vara skiftande i olika situationer och miljöer, och det bör därför vara upp till nätägaren och prövande myndigheter att avgöra vad som är lämpligast i varje enskilt fall. Enligt miljöbalken ska verksamheter lokaliseras till den lämpligaste platsen, och den bästa möjliga teknik som rimligen kan krävas ska användas. Berörda markägare har rätt att komma till tals i planerings- och ansökningsprocessen.

Regeringen anser att den nuvarande regleringen på ett ändamålsenligt sätt ger markägare skydd och möjlighet att uttrycka sina synpunkter på en verksamhet samtidigt som det finns nödvändiga verktyg för att kunna bygga ut samhällsviktig infrastruktur. Hur den infrastrukturen ska utformas bör lämnas dels till dem som driver näten, dels till de tillståndsprövande myndigheterna.

Anf. 42 STEN BERGHEDEN (M):

Fru talman! Jag tackar för svaret, även om det inte var det svar jag hade önskat av en regering som har ett tydligt uppdrag att just stärka äganderätten.

Det är bra att ministern konstaterar att äganderätten är grundlagsskyddad. Men i sitt praktiska arbete verkar inte regeringen bry sig om just det,

för ministern säger faktiskt också i sitt svar här i talarstolen: Regeringen anser att den nuvarande regleringen på ett ändamålsenligt sätt ger markägare skydd och möjlighet att uttrycka sina synpunkter. Så säger ministern i svaret. Ministern fortsätter: Hur infrastrukturen ska utformas bör lämnas dels till dem som driver näten, dels till tillståndsprövande myndigheter.

Det är inte ett ord om en stärkt äganderätt för just de som faktiskt äger marken, som man har tänkt dra ledningarna över. Detta var egentligen anledningen till interpellationen, inte att få ett svar på vad nätbolagen vill göra och att regeringen inte har tänkt göra någonting åt situationen.

Fru talman! Regeringen anser tydligen att nätbolag och myndigheter kan fortsätta att köra över markägare och äganderätten runt om i landet. Regeringen sitter just nu, om man inte är klar, i förhandlingar om äganderätten. Jag hade hoppats att ministern här i dag skulle ha haft ett bättre förslag. Jag hade hoppats att de förhandlingarna skulle ha resulterat i någonting som hade gjort att ministern hade ändrat och justerat sitt svar i dag.

Fru talman! Äganderätten är grundlagsskyddad. Då borde markägarna ha bättre juridiskt skydd och hjälp vid tvistemål. Samhället borde bättre utreda vilka alternativ som dragningen kräver och vilka andra alternativ som finns för att få fram ledningen. Man ska enligt miljöbalken välja bästa teknik, det vill säga mer markkabel än luftledningar. Man ska minska skyddsavstånd och intrång. I dag bygger man helst luftledningar. Man har olika anledningar till det, men en sak är att det är enkelt och att det är lite billigare att bygga. Man har också påstått att det är mindre bekymmer med detta, vilket inte stämmer.

Man borde kraftigt höja ersättningarna till de drabbade markägarna. En del av de segdragna förhandlingarna är just överklaganden och rättstvister som drar iväg. Det är klart att markägare blir överkörda när du kommer in och plockar mark av dem och dessutom inte betalar mer än kanske 1,25 av värdet, vilket äts upp rätt snabbt, på ett antal år.

Man drar heller inte ledningar i statliga skogar och statliga reservat. De är nämligen skyddade. Men de är inte grundlagsskyddade, som enskilda markägares äganderätt är. Staten, länsstyrelser och andra får inte dra genom statens skogar och mark. Däremot kan man gå runt reservaten, så att fler enskilda markägare drabbas. Det är helt okej. Man hotar bara markägaren: Okej, antingen går du med på detta eller så kör vi över dig i rätten, för vi får alltid rätt i slutändan.

Jag hoppas ändå att de här förslagen kommer att finnas med i den äganderättsöverenskommelse som kanske kommer att presenteras inom kort och att man verkligen stärker äganderätten, vilket var kravet från riksdagen.

Ministern påstår också att det blir mindre skador på luftledningar. Det är, enligt en rapport från ENTSO-E, inte sant. Markkablar har färre fel per kilometer än luftkablar och har dessutom högre tillgänglighet. Jag rekommenderar ministern att läsa rapporten.

Dessutom har Danmark tagit beslut om att alla nya ledningar ska byggas med markkabel. Det finns säkert undantag också i Danmark, men Sverige borde kanske titta på vad Danmark gör i frågan.

Vad tänker ministern göra för att stärka äganderätten?

Anf. 43 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Precis som interpellanten själv sa i talarstolen har Sverige ett starkt skydd för äganderätten. Precis som interpellanten också nämnde har vi över tid ökat ersättningen till de markägare som blir utsatta för markintrång tack vare angelägna intressen.

Sten Bergheden tror att han vet bättre än Svenska kraftnät hur ledningarna ska dras, han vet bättre än Energimarknadsinspektionen hur de ska dras och han vet bättre än domstolar hur de ska dras. Beviset för Sten Berghedens allsmäktiga vishet på området är en lösryckt siffra ur en rapport.

Det finns en mängd olika faktorer som gör luftledningar till ett bättre alternativ för den som drar en högspänningsledning. Det finns väl dokumenterat i forskningen. Det finns också ett antal vägledande domstolsbeslut i frågan. Det är alltså ingenting vi behöver diskutera i riksdagens talarstol.

Jag har två frågor till Sten Bergheden. Det är så att Sverige elektrifieras. Vi ska bygga ut ny kraftproduktion, vi ska göra en klimatomställning och vi ska bygga batterifabriker, kanske till och med i Sten Berghedens egen valkrets. För alla de projekten behövs elledningar. I dag tar det mellan 8 och 15 år att bygga en elledning. Hur mycket längre tid tror Sten Bergheden att det tar att bygga en elledning med hans förslag? Och hur mycket längre ska Västsverige få vänta på att en ny batterifabrik ska byggas eller på att ny elproduktion ska komma på plats?

Jag har också en annan fråga till Sten Bergheden. Runt om i Sverige har moderata kommunpolitiker stoppat vindkraftsparker och annan ny elproduktion. Man har stoppat elledningar. Kan Sten Bergheden nämna en enda moderatstyrd kommun som inte har stoppat en elledning?

Anf. 44 STEN BERGHEDEN (M):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Det är lite märkligt att jag ska stå här och förklara för ministern vad som har hänt. Det är klart att ni har problem när det gäller att bygga nya ledningar från norr ned till söder. Ni stänger av två kärnkraftverk i Ringhals och skapar problem i hela södra Sverige med gigantiska höjningar av elpriser och annat, och sedan står ni och lyfter över frågan till oss. Ni har ju skapat detta problem. Ni har skapat kraftbrist i södra Sverige.

Nu räknar ni med att dra nya ledningar, vilket är nödvändigt för många olika delar. Men vid dragning av de nya ledningarna behöver man också väga in att ta hänsyn till markägarna och äganderätten. Men det är ni som har skapat elbristen. Det är ni som har skapat det stora behovet av att dra de stora ledningarna genom landet.

Jag vet också från min egen valkrets hur regeringen och myndigheter jobbar aktivt för att stänga ned de småskaliga vattenkraftverken. De producerar inte mycket, men de bidrar ändå. Det är klart att man får problem om man stänger ned kraft och ska dra ny kraft från norra Sverige och sedan försöker skylla på den gamla regeringen. Och problem ska man ha när man bär sig åt på ett sådant sätt och försätter landet i en sådan situation.

När jag har studerat detta har jag också fått veta något märkligt. Vi köper markledningar från Korea. Men vi i Sverige kan inte själva reparera markledningarna, utan vi får vänta in koreaner som kommer till Sverige med flyg för att laga ledningarna. Det är klart att det tar tid och att det skapar kostnader när det gäller markledningar. Det är en sak som ministern

skulle kunna kolla direkt. Varför kan vi inte ha ledningar i marken som vi själva klarar av att sköta och reparera i den takt som behövs utan att det ska behöva komma personal från Korea till Sverige? Det är ju också en brist om vi hamnar i en krissituation och inte kan få hit folk för att reparera våra ledningar. Det här borde ministern ta tag i omgående.

Jag tog dessutom upp en annan sak. Länsstyrelser och kommuner kan säga nej till elledningar, men markägaren är den som drabbas hårdast i de här lägena. Man går till och med runt reservaten, för att regeringen vägrar att låta ledningar dras genom statliga skogar och statliga reservat. Det är lättare att köra över markägarna.

När det gäller att jag skulle veta bättre än kraftbolagen är det klart att kraftbolagen är måna om att behålla detta. Man betalar en relativt låg ersättning och kör över markägarna. Det är markägarna som får stå för kostnaden. Då frågar jag ministern vad han har tänkt göra för att stärka äganderätten i Sverige, som är grundlagsskyddad. Men ministern har inget svar utan hänvisar till kraftbolagen, till att det är de som löser detta. Regeringen sätter sig på läktaren och tittar på medan de kör över den ena markägaren efter den andra. Det är allvarligt.

Fru talman! Jag vill gärna ha ett svar från ministern. Hur ser ministern på att kunna dra kraftledning genom reservat, statliga skogar och annat? Är de fredade från att ta ansvar nu när vi behöver nya elledningar på grund av nedstängd elproduktion men också för att vi behöver mer el och mer nät i Sverige?

Anf. 45 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Låt mig först rätta Sten Bergheden när det gäller en ganska viktig sak. Vi har ett överskott i Sverige på ungefär 35 terawattimmar. År 2010, när Moderaterna ledde regeringen, hade vi underskott på el. Då var vi beroende av import. I dag exporterar vi el. Det borde Sten Bergheden glädjas åt.

Sten Bergheden låtsas vidare som att han inte känner till vad naturreservat är. Jag tror inte att jag behöver berätta för Sten Bergheden att målet med naturreservat är att skydda naturen från ingrepp. Det är därför man inrättar naturreservat. Där tror jag inte att vi och Moderaterna har olika uppfattningar, även om Sten Bergheden låtsas som att det är fallet.

Sten Bergheden ställde en fråga till mig om äganderätten. Jag ska gärna svara på den. Vi har det skarpaste skydd man kan ha för äganderätten. Den är grundlagsskyddad, och den prövas i ett fristående och kanske ett av de bästa rätts- och domstolssystem som finns i världen. Den prövas inte av mig och inte av Sten Bergheden utan av fristående domstolar i ett rätts-samhälle. Det är en ordning som jag tror att vi ska vara glada för.

Fru talman! Jag noterar att Sten Bergheden inte svarar på någon av mina frågor. Därför ska jag repetera dem, så att Sten Bergheden får en chans att svara. Det var säkert bara ett förbiseende från Sten Berghedens sida, eftersom han är så mån om att jag ska svara på hans frågor.

Min första fråga är: Finns det en enda moderatstyrd kommun som Sten Bergheden känner till som inte har stoppat att det byggs en elledning?

Den andra frågan är: Hur mycket längre tid kommer det att ta att med Sten Berghedens förslag bygga de elledningar som bland annat behövs för Västsveriges batterifabriker? Det är elledningar som också behövs för att bygga ut ny energiproduktion, för att Northvolt ska bygga Europas största

batterifabrik i Sverige eller för att Hybrit ska göra världens första koldioxidfria stål. Företag och näringsliv behöver få veta hur mycket längre tid de måste ha i sin planeringshorisont om Sten Berghedens förslag riskerar att gå igenom.

Anf. 46 STEN BERGHEDEN (M):

Fru talman! Det är klart att vi behöver fler elledningar, men det är just det min interpellation i dag har som syfte. Jag ville höra av ministern hur han hade tänkt förstärka äganderätten när nya ledningar ska dras fram genom Sverige, men då hänvisade ministern till nätbolagen och myndigheterna och sa att han litar på dem.

Det här har markägarna där ute insett. De sitter själva i rättegångar och har ingen chans att klara av dessa delar. Visst är det helt rimligt att samhället måste gå framåt i vissa lägen, men vad har markägarna för skydd för sina grejer? Vilka ersättningar får de för sina marker? Vilket grundlagsskydd har de i grund och botten för sina marker?

Fru talman! Jag fick också svar av ministern att naturreservaten är skyddade. Man kan alltså inte låta en mark- eller luftledning gå genom ett större naturreservat, eftersom det är mer värdefullt än vad alla privatägda marker runt omkring hela reservatet är. Är det inte rimligt att regeringen och samhället tar ett visst ansvar och bidrar i denna situation i stället för att belasta landets markägare med mer intrång?

Det går att lägga mer markkabel, men ministern avstår från det och lämnar över detta till – just det, fru talman – myndigheter och nätbolag att lösa. Regeringen tänker inte skydda markägarna eller stärka äganderätten trots att detta var ett uppdrag från Sveriges riksdag att genomföra. Regeringen tänker alltså inte stärka äganderätten.

Anf. 47 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Tre gånger fick Sten Bergheden på sig att svara på två enkla frågor. Han klarade inte ens av att besvara *en* fråga. Jag har besvarat Sten Berghedens samtliga frågor. Det säger väl lite om hur stark hans argumentation är.

Fru talman! Även om Sten Bergheden vill göra tiden för elledningsdragningar längre, även om han låtsas ha en annan process än den regeringen har och även om han låtsas som att grundlagsskydd inte är grundlagsskydd har han inte en särskilt annorlunda politik. Hans förslag kommer att förlänga byggnadstiden för ledningar med, vad vet jag, kanske två tre år. Sten Bergheden kunde själv inte svara på den frågan. Han vill dock att förslagen ska prövas i samma domstol eftersom han vill att de ska prövas utifrån samma kriterier.

Moderaterna vill inte att riksdagen ska göra teknikval för elledningar, och inte heller Sten Bergheden vill att riksdagen ska göra teknikval för elledningar. Detta är något som han bara låtsas vilja, fru talman, när han står i riksdagens talarstol och tror sig enkelt kunna möta kraven från väljaropinionen i hemvalkretsen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 48 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Anders Åkesson har ställt tre frågor till mig. Den första frågan är vad det avgörande kriteriet var för regeringen att döma överklagandet i ärendet Ekhyddan–Hemsjö till Svenska kraftnäts favör. Den andra frågan är vilka bedömningar jag anser att det är rimligt att göra i en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning vid byggande av stamnät för elkraft och om markåtgång, framtida produktion på marken och människors livsmiljö var med i den samhällsekonomiska kalkylen när regeringen fastställde överklagandet. Den tredje frågan är på vilket sätt jag anser att regeringen i beslutet tagit hänsyn till Energimarknadsinspektionens ställda villkor och synpunkter och på vilket sätt de i så fall avspeglas i regeringsbeslutet.

Den ledning som Anders Åkesson har ställt frågor om är uppdelad i två ärenden: ett ärende för sträckan Ekhyddan till Nybro och ett för sträckan Nybro till Hemsjö. De skäl som ligger till grund för regeringens bedömning framgår av besluten, och jag besvarar frågorna utifrån vad regeringen har uttalat där.

Energimarknadsinspektionen har i båda ärendena avslagit Affärsverket svenska kraftnäts ansökan eftersom inspektionen bedömt att Svenska kraftnät inte har visat att verksamheten uppfyller kraven på lämplig lokalisering i kombination med bästa möjliga teknik. Inspektionen ansåg att Svenska kraftnät inte kunde visa att det skulle vara tekniskt eller ekonomiskt orimligt med en partiell markförläggning eller en delvis annan sträckning.

I beslutet för ledningen mellan Nybro och Hemsjö, för vilken regeringen upphävde Energimarknadsinspektionens beslut och meddelade nätkoncession, gjorde regeringen en annan bedömning än inspektionen. Regeringen bedömde att det material som Svenska kraftnät kommit in med i ärendet var tillräckligt för att visa att luftledning i ansökt sträckning är den bästa möjliga teknik som rimligen går att kräva i det aktuella fallet. Regeringen lämnade tillbaka ärendet till inspektionen för att fastställa nödvändiga villkor för anläggning och underhåll av ledningen.

För sträckningen mellan Ekhyddan och Nybro instämde regeringen i Energimarknadsinspektionens bedömning att artskyddsinventeringen var otillräcklig. I övrigt ansåg regeringen att underlaget var tillräckligt för att kunna göra en bedömning av ansökan. Regeringen beslutade därför att lämna tillbaka ärendet till inspektionen för ny prövning efter det att Svenska kraftnät lämnar in en kompletterad artskyddsinventering.

Projektet för ledningarna mellan Ekhyddan och Hemsjö är klassat som ett projekt av gemensamt intresse för integreringen av den europeiska energimarknaden och utgör en viktig förstärkning av det svenska transmissionsnätet.

Vad gäller samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar kom Energimarknadsinspektionen under våren 2018 in med en rapport om vad sådana bedömningar bör innehålla för investeringar i transmissionsnätet. Som angavs i regeringens proposition *Moderna tillståndsprocesser för elnät* avser regeringen att förtydliga i förordning vilka samhällsekonomiska ana-

Svar på
interpellationer

lyser Svenska kraftnät ska göra, baserat på vad inspektionen skriver i sin rapport. Det arbetet pågår för närvarande inom Regeringskansliet.

Anf. 49 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru talman! Tack, statsrådet Ygeman, för svaret! Interpellationen är föranledd av ett synnerligen samhällsviktigt och angeläget bygge av en kraftledning i södra Sverige. Det är mycket omfattande, och det sker som en del av en stomnätlinje genom Småland och Blekinge och görs i Svenska kraftnäts regi.

Fru talman! Ett modernt samhälle och dess invånare har krav på ny och fungerande samhällsinfrastruktur. Det är väldigt få, om ens någon, som ifrågasätter att det byggs kraftledningar, vägar och järnvägar eller att kabelfiering av fiber sker. Man ställer dock krav på delaktighet i planeringsprocessen inför byggandet, och man kräver att man blir hörd, att rimliga hänsyn tas och givetvis att modern och resurssnål teknik används. Därvidlag utgör inte kraftledningsbygge något som helst undantag.

Ända sedan 2014 pågår i delar av Småland och Blekinge en projektering. Markinrånget omfattar ungefär åtta kvadratkilometer. Det är något mindre än några av Stockholms närbelägna kommuner, men det är ändå ett betydande markområde. Ärendet har nyligen varit föremål för statsrådet Ygemans och regeringens prövning då Svenska kraftnät överprövade och vann regeringens gehör gentemot det krav som Energimarknadsinspektionen hade ställt på projektet.

Fru talman! Det finns givetvis en förväntan när det handlar om en samhällelig exploatör, i detta fall Svenska kraftnät, att man använder moderna och resurseffektiva lösningar och att man är lyhörd. Människor som berörs, såsom markägare och boende i bygden, har förstås en förväntan på att modern teknik som i delar av sträckningen är nedgrävd och som skulle innebära ett mindre markinrång framstår som ett rimligt alternativ. Projektören Svenska kraftnät hävdar dock hela tiden att det är omöjligt att ens i delar av sträckningen nyttja annan teknologi än den gängse, det vill säga traditionell lufthängd ledning med därtill stor markåtgång.

Det som förvånar många av dem som följer frågan och som har engagerat sig är bristen på lyhördhet som projektören Svenska kraftnät har visat och visar i dialogen med dem som berörs, oavsett om det handlar om kommuner, regioner, markägare eller enskilda individer.

Fru talman! Min bedömning, som jag tror statsrådet delar, är att om det ens ska vara möjligt att bygga nödvändig samhällsinfrastruktur – sådan som vi behöver ha – måste den som projekterar och driver sådant på riksdagens och regeringens uppdrag vara betydligt mer lyhörd och öppen för en konstruktiv dialog. Annars får vi enorma ledtider som mycket långa domstolsprocesser kan resultera i.

Riksrevisionen har granskat detta och kommit fram till att de bedömningsmekanismer som Svenska kraftnät tidigare tillämpade inte var goda nog. Därför gav man Energimarknadsinspektionen i uppdrag att ge en second opinion rörande den samhällsekonomi som Svenska kraftnät hävdade fanns när man byggde. Energimarknadsinspektionen fick en god och nödvändig roll att döma vid sidan av. Därför blev förvåningen mycket stor, fru talman, när regeringen efter Svenska kraftnäts överprövning av det beslut Energimarknadsinspektionen meddelat dömde till Svenska kraftnäts favör.

Jag har flera frågor. Den jag särskilt vill fästa uppmärksamhet på är: Vad var det avgörande kriteriet för regeringen att döma överklagandet till Svenska kraftnäs favör? Det som Svenska kraftnät i synnerhet överprövade var att man inte hade lyckats hitta en lämplig lokalisering i kombination med bästa möjliga teknik.

Prot. 2021/22:26
9 november

Svar på
interpellationer

Anf. 50 PER SCHÖLDBERG (C):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaren så långt. De här jätteutmaningarna i samhällsinfrastrukturen är vi många som är besjälade av. Den aktuella frågan om kraftledningen genom Småland och Blekinge har jag stött på i flera sammanhang, eftersom jag kommer från Kronobergs län. Jag har inte stött på någon som är emot själva investeringen. Alla förstår behovet. Men jag ser uppenbara risker med att motståndet är så starkt mot den tänkta tekniska lösningen. I går uttalade exempelvis kommunalrådet i Tingsryd i lokaltidningen Smålandsposten att han är väldigt bekymrad och inte vill att Svenska kraftnät ska ha tillstånd att gå in på kommunens mark. Det här är lite grann det som kollegan Åkesson också var inne på. Man har fastnat i diskussioner och i en teknisk lösning som kan leda till att det tar längre tid än vad vi alla egentligen önskar.

Jag är ingen starkströmstekniker och vill inte trassla in mig i en teknisk diskussion. Men förutom att lyssna på och läsa Svenska kraftnäs tydliga argumentation för sitt teknikval har jag också tagit del av det kunnande på området som finns hos till exempel Hitachi i Ludvika, före detta ABB. De säger någonting annat: att en marksnål teknisk lösning är möjlig. Då måste jag säga att jag blir fundersam över att två så pass stora aktörer kan ha så olika uppfattningar. Det är inte min sak att bedöma det, men jag kan inte tillåta mig att inte fundera över varför det blir så.

Dessutom är det som så att de här tekniska lösningarna med att gräva ned i mark som jag uppfattat det används i Danmark och Tyskland i större utsträckning än i Sverige och i synnerhet Småland. Min fråga till statsrådet blir: Hur ser statsrådet på att det görs som det görs i våra grannländer men inte kan göras så i Småland, i Blekinge och på andra platser i Sverige?

Anf. 51 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag tackar Anders Åkesson och Per Schöldberg för interpellationen och frågorna. Jag tror att diskussionen visar det som Anders Åkesson också är inne på: vikten av att vara tydlig med olika teknikvals fördelar och nackdelar och vikten av att vara lyhörd inför de olika lokala intressena. I alla typer av sådana här ärenden kommer det att vara olika samhällsviktiga intressen på båda sidor. Det är inte en fråga om tårta eller glass, utan kanske snarare en avvägning mellan pest och kolera – båda alternativen uppfattas ge allvarliga nackdelar.

Anläggningar med markkablar uppfattas av projektörerna som dyrare och framför allt som svårare att underhålla och reparera. Jag tror att det senare är viktigare än det förra. Den stora fördelen är att de ger lägre markintrång, även om det kanske inte alltid blir lägre miljöpåverkan. De uppfattas då göra att marken fortsatt är brukbar. Fördelen med luftledning är att de är ekonomiskt billigare men också väsentligt driftssäkrare.

Det innebär inte att den ene eller andra tekniken är omöjlig vid något enskilt tillfälle. Men ju starkare ström man har och ju viktigare elledningen är för många människor, desto viktigare blir det för operatören att den

byggs som luftledning med möjlighet att snabbt åtgärda den och återställa elen. Det är lätt att tänka sig att den som exempelvis har ett stålverk, där varje sekunds avbrott kostar många miljoner kronor, är väldigt mån om att elledningen dras i luft. Men om man ska dra en ledning till ett enskilt vindkraftverk i exempelvis Danmark betyder inte en sekunds eller en minuts avbrott lika stor påverkan. Då ser också kalkylen annorlunda ut.

Detta är nog huvudskälet till att man gör olika bedömningar vid olika tillfällen i Sverige. Vi bygger ju markkabel även i Sverige. Det är också, tror jag, skälet till att man gör olika bedömningar vid olika tillfällen i våra grannländer. Det är på det sättet inte svart och vitt. Med det tror jag att jag svarade på Per Schöldbergs fråga.

Kvarstår gör Anders Åkessons fråga, nämligen frågan vilket som var det avgörande skälet. Jag önskar att jag kunde ge ett väldigt tydligt svar på den frågan. Men det lite tråkiga politikersvaret är att det var en sammanvägd bedömning och att de samhällsekonomiska fördelarna med luftledningen vägde tyngre än nackdelarna i det här fallet.

Jag har några sekunder kvar på min talartid. Man kan ju fundera, fru talman, över om det inte vore angeläget att från statsmaktens sida göra det tydligare när och under vilka spänningsnivåer och omständigheter det är rimligt att gå fram med luftledningar och under vilka spänningsnivåer det är rimligare att gå fram med markledningar. Det är möjligt att det skulle leda till mindre konflikter och öka möjligheten till dialog. Därmed skulle man också kanske undgå tvister och göra det möjligt att bygga ledningar snabbare.

Anf. 52 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det är alltså en samlad bedömning. Jag hade förmodligen svarat på ett motsvarande sätt om jag hade varit i statsrådets roll, för så gör man.

Låt mig då, fru talman, upprepa min fråga nummer 2 i interpellationen! Den lyder så här: "Vilka bedömningar anser statsrådet att det är rimligt att göra i en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning vid byggande av stamnät för elkraft? Är markåtgång, framtida produktion på marken och människors livsmiljö en del av den samhällsekonomiska kalkylen när regeringen fastställer överklagandet?" I sitt svar hänvisar statsrådet Ygeman till propositionen *Moderna tillståndprocesser för elnät*, som riksdagen ställde sig bakom här i våras. Men den, fru talman, handlar i all huvudsak om elnät med spänningar och omfång som är långt under vad som är fallet i det stomnät som Svenska kraftnät har ansvar för att bygga och som den aktuella interpellationen handlar om.

Jag anser därför att statsrådet måste utveckla svaret lite mer på den punkten. Utöver att hänvisa till en proposition som i alla fall jag bedömer egentligen inte berör det aktuella fallet, hur ser statsrådet på att vi i det här fallet renrakar åtta kvadratkilometer mark? Det är skogsmark, åkermark, människors boendemark och människors livsmiljö som påverkas mycket stort, fru talman. Har statsrådet över huvud taget bedömt och värderat annan teknik än den konventionella, som jag upplever att en del är bekymrade över att exploatören, statsägda Svenska kraftnät, så envist biter sig fast vid?

Samhällsekonomin får inte blandas ihop med företagsekonomin. Det är klart att det ur Svenska kraftnäts perspektiv är billigare att komma över

relativt billig råmark för 1,25 gånger marknadsvärdet med mycket lång koncessionstid och en relativt billig teknik jämfört med att göra ett mycket mindre markinrång och använda en dyrare teknik. Men sedan finns det samhällsekonomiska perspektivet. Det som riksdagen beslutade efter tillkännagivandet med anledning av Riksrevisionens rapport, fru talman, var att den samhällsekonomiska bedömningen skulle väga tyngre. Och Svenska kraftnät skulle inte tillåtas göra den själv, utan Energimarknadsinspektionen skulle göra den.

När Energimarknadsinspektionen gör den och konstaterar att Svenska kraftnät inte har gjort en tillräckligt god ansökan överprövas Svenska kraftnät, och då dömer regeringen av det som om den gamla ordningen gällde. Det är vad som förvånar människor i bygden väldigt mycket, fru talman och statsrådet.

Jag delar statsrådets och alla andras ambition att vi fortare än kvickt måste få ledningarna på plats. Annars har vi utomordentligt stora problem i vårt samhälle.

Anf. 53 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag tror att alla de saker som Anders Åkesson frågar mig om de kan ingå i de samhällsekonomiska bedömningarna skulle kunna ingå på något sätt. De samhällsekonomiska kalkylerna på alla infrastruktur- och utvecklingsområden utvecklas hela tiden. Men även med en väldigt utvecklad samhällsekonomisk modell kommer man nog inte att komma undan de två grundfaktorerna här, nämligen att den ena tekniken kommer att vara mer lämplig för vissa spänningsnivåer, och den andra tekniken kommer att vara mindre lämplig för vissa spänningsnivåer. Det tror jag, oavsett vilken modell man utvecklar, kommer att vara den grundläggande hypotesen. Sedan kan det finnas undantag för vissa sträckningar eller vissa platser där man får ett annat utfall.

Sedan frågar Anders Åkesson mig om det är rimligt att så mycket mark tas i anspråk för samhällsviktig ledningsinfrastruktur. Mitt enkla svar på den frågan är: Ja, det är en förutsättning för att vi ska kunna ha driftsäker samhällsviktig infrastruktur och att vi ska kunna göra den gröna omställning som Sverige och hela världen står inför.

Som i alla frågor som vi som politiker har att syssla med väljer vi sällan mellan två riktigt bra alternativ eller mellan ett alternativ som bara har uppsidor och ett som har nedsidor. Ska man ha elektricitet måste man ha ledningar. Ska man ha mycket elektricitet måste man ha elledningar med hög spänningsnivå.

Ju högre spänningsnivån i ledningarna är, desto mer lämpligt är det att dra dem i luftledning och därmed desto mindre lämpligt att dra dem i markledning. Skulle vi ändå välja att dra långa sträckor i markledning med höga spänningsnivåer bygger vi in osäkerheter i vårt energisystem som riskerar att skapa stora kostnader.

Anders Åkesson frågar också om avvägningen mellan företagsekonomi och samhällsekonomi och säger att vi inte kan låta företagsekonomiska bedömningar i Svenska kraftnät stå mot de samhällsekonomiska bedömningarna. Det är isolerat sett riktigt.

Men företagsekonomi i Svenska kraftnät, hur man på ett bra och billigt sätt eller kostnadseffektivt sätt bygger samhällsviktig infrastruktur,

skapar också samhällsekonomin. Om vi väljer en tio gånger dyrare elledning är det elnätskonsumenter som får stå för den kostnaden.

Om vi väljer en teknik där avbrott tar väldigt mycket längre tid att felsöka och åtgärda är det elnätskonsumenter som drabbas av de längre avbrotten. Även sett från Svenska kraftnäts horisont blir det viktigt för samhällsekonomin att man gör de riktiga teknikvalen.

Anf. 54 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru talman! Tack för möjligheten att diskutera detta, statsrådet Yge-
man!

Jag hade tre frågor. Statsrådet har besvarat samtliga, men jag lyfter upp dem igen. Statsrådet har möjlighet att utveckla sina svar lite i sitt slutanförande.

Min tredje fråga var: På vilket sätt anser statsrådet att regeringen i detta beslut som regeringen har fattat tagit hänsyn till Energimarknadsinspektionens synpunkter och vägt in dem i regeringsbeslutet? Statsrådet svarade att man hade återförvisat en del av projektet, det norra, med hänvisning till att artskyddsinventeringen inte var korrekt gjord.

Fru talman! Jag dristar mig att ställa en fråga. Åtta kvadratkilometer är bara något mindre än Sundbybergs kommun, som för övrigt råkar vara hemkommun för Svenska kraftnäts huvudkontor. När Svenska kraftnät skulle bygga en motsvarande ledning i centrala Stockholm skaffade bolaget ett jättestort borrhaggregat och håller just nu på att borra sig under Stockholm.

Det får väl ändå kategoriseras som en kablifiering. Det är inte en nedgrävd utan faktiskt en framborrad ledning. Det är rimligen, fru talman, för att man redan på förhand insåg att det kommer att bli svårt givet människors livsmiljö, att människor har synpunkter, att det är dyr mark och att det går att räkna hem. Det är en jättestor bormaskin. Jag tror att det är en av världens största bormaskiner för sitt ändamål.

Fru talman! Det finns också goda exempel från södra Sverige. Där gällde det samma företag som byggde sista biten av ledningen som hette Swebalt och skulle förbinda oss med Baltikum. Där ville man initialt gå med en luftledning tvärs över slätterna i Sydsverige. Men snabbt fortsatte man med den som en markförlagd ledning. Man blandade alltså tekniken, statsrådet, mellan luft- och markförlagd. Vips var markägarna framme och sa: Gå fram här, så hjälper vi till. Den kom på plats snabbt.

Jag vill bara avsluta med ett gott och möjlighetsorienterat exempel på hur jag tror att vårt gemensamt ägda företag skulle kunna agera.

Anf. 55 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Tack, Anders Åkesson, för exemplet! Vi behöver samla goda exempel för hur vi kan fördjupa diskussionen med markägare och kringboende, dock utan att göra alltför stora kompromisser med driftssäkerheten och kostnadseffektiviteten i våra system. Det riskerar att komma surt efteråt.

Jag kan förstå att det kan verka provocerande att man borrar en tunnel i centrala Stockholm och samtidigt hugger ned skog för att göra en ledningsgata i södra Sverige. Samtidigt är det en skillnad om det bor 1 miljon människor i bostadshus på en plats eller om man drar fram ledningen över skogs- eller åkermark.

Jag tror att alla partier i Sveriges riksdag inser att det måste vara en avvägning däremellan. Vi skulle helt enkelt inte ha råd med elektricitet i det här landet om vi under långa sträckor skulle dra fram elen på det sätt som vi har gjort i Stockholms innerstad. Kostnaderna för att använda den tekniken långa sträckor skulle helt enkelt riskera att bli astronomiska.

Med det vill jag tacka för en bra debatt och konstruktiva inspel från både interpellanten och meddebattören. Tack så mycket!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2021/22:26
9 november

Svar på
interpellationer

§ 13 Svar på interpellation 2021/22:71 om de höga bränslepriserna

Anf. 56 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Thomas Morell har frågat mig om jag och regeringen avser att vidta åtgärder för att bränslepriserna i Sverige åtminstone hamnar i paritet med priserna i de länder vi konkurrerar med.

Jag konstaterar liksom Thomas Morell att priserna på bensin och diesel har stigit kraftigt under de senaste månaderna. Det finns flera orsaker till detta, bland annat att råoljepriset stigit på senare tid samt att ekonomin tagit fart efter pandemin och efterfrågan ökat. Vissa raffinaderier stängde också ned verksamhet under pandemin, och det tar tid att komma upp i normal produktionskapacitet.

Detta innebär, som Thomas Morell säger, ökade transportkostnader för åkerier och deras kunder. Det är dock inte unikt för Sverige, utan kostnaderna ökar även för åkerinäringen i övriga Europa.

Det är värt att notera att ingen del av prisuppgången under året beror på höjda drivmedelsskatter. Den senaste gången ett aktivt beslut fattades om att förändra drivmedelsskatterna var när den så kallade bnp-indexeringen pausades för 2021 och 2022, något som medför en lägre energiskatt.

Det ska råda ordning och reda på svenska vägar oavsett nivån på drivmedelspriserna. Regeringen har sedan 2014 skärpt lagstiftningen och vidtagit en rad åtgärder för att skapa ordning och reda på vägarna och sjysta villkor. Inte minst har regeringen varit ledande i arbetet med det så kallade mobilitetspaketet, som antogs av EU-parlamentet och rådet förra sommaren. Det kommer i februari 2022 att börja gälla i hela EU, vilket innebär bättre arbetsvillkor för yrkesförarna, rättvis konkurrens och ökad trafiksäkerhet i transportsektorn i Europa.

Vi behöver ställa om så att vi kan använda annat än fossila bränslen i våra fordon, exempelvis el eller hållbara förnybara drivmedel. Regeringen arbetar för en omställning som innebär att växthusgasutsläppen från transportsektorn i princip kommer att behöva vara noll senast 2045. Kraftfulla åtgärder behövs inom områdena transporteffektivitet, elektrifiering, hållbara förnybara drivmedel samt energieffektiva fordon och fartyg för att ställa om transportsektorn till fossilfrihet och nå riksdagens klimatmål.

Anf. 57 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Vi har ett dieselpriis i dag som är all-time-high, kan man säga. Priset har gått upp med drygt 30 procent bara i år. Det är sant att det till stor del beror på att världsmarknadspriset

på olja har gått upp. Men vi har också en annan situation i Sverige, nämligen att vi har en högre reduktionsplikt än vad övriga Europa har. Det gör att vi kliver upp ganska mycket över det pris som är normalt i Europa; skillnaden ligger någonstans mellan 2,50 och 3 kronor litern.

För en konkurrensutsatt marknad – som både åkerinäringen och landets jordbrukare har – är detta en enorm kostnad att ta. Den måste man naturligtvis på något sätt knuffa ut på konsumenterna. Det betyder att vi får högre matpriser. Det blir också dyrare att handla kläder, att hämta ut medicin och sådana saker eftersom transportkostnaderna puttas in i de varor som vi handlar.

När det gäller jordbrukarna har jag ganska nära kontakter med transportörer som kör åt jordbrukare. Det är många som i dag vittnar om jordbrukare som är beredda att lägga ned sin produktion, oavsett om det är köttproduktion eller traditionellt jordbruk. Man får det inte att gå runt. Bränslepriserna har ökat, elpriserna har ökat och priserna för konstgödsel har ökat. Det gör att marginalerna minskar eller att det faktiskt går över på minussidan.

Många är alltså beredda att lägga ned en så viktig del som vår matproduktion. Det är klart att man kan säga att vi kan importera mat i stället. Men blir det så mycket bättre? Trots allt har vi ett bra jordbruk i Sverige. Jordbruket är väl klimatanpassat, och vi har en djurhållning som är god i förhållande till andra länder. Ska vi då lägga ned det och importera matvaror? Det blir lite bakvänt. Det är lite grann så regeringen jobbar i snart sagt varje fråga: Man springer baklänges in i framtiden.

Ambitionen att styra över våra transporter till miljövänligare alternativ får motsatt effekt när Sverige ligger så högt i pris. Det slår undan förutsättningarna för en stor del av vår industri och vårt jordbruk, och det blir kontraproduktivt när vi har så höga dieselpreiser.

Aftonbladet har i dag en artikel. Där skriver LRF: ”Läget är så pass kritiskt att allt fler svenska bönder funderar på om de över huvud taget har råd att producera mat. LRF kan i en aktuell beräkning visa att kostnaderna för oss lantbrukare de senaste månaderna ökat med ofattbara 4,1 miljarder kronor på årsbasis. Vi har i dag cirka 15 000 heltidsarbetande lantbrukare i Sverige. Att bära dessa 4,1 miljarder ovanpå alla andra löpande kostnader är både orimligt och ohållbart i längden”.

Detta är den absoluta konsekvensen av det höga bränslepriset. Så skriver alltså LRF i Aftonbladet i dag. Det skulle vara intressant att höra vad statsrådet har för tankar och idéer så att Sverige kan landa på en nivå på våra bränslekostnader som är likartad den som råder i Europa. Då kan vi hamna i ett konkurrensläge som åtminstone ligger och balanserar.

Anf. 58 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag håller med Thomas Morell. Priserna på världsmarknaden, vårt beroende av diesel och vårt beroende av fossil gas måste minska. På det sättet kan vi minska kostnaderna för vårt jordbruk och öka matproduktionen i Sverige.

I stället för att göra som Thomas Morell och köpa en ny dieselbil kan man köpa en bil som går att köra på förnybara råvaror från Sveriges åkrar och skogar. I stället för att göra sig beroende av oljeschejker i Ryssland eller Saudiarabien kan man göra sig beroende av bönderna på Skaraslätten. Det är så framtiden ser ut.

Tyvär har Sverigedemokraterna röstat emot i stort sett varje alternativ för att göra omställningen för att öka produktionen av svenska drivmedel och minska kostnaderna för Sveriges konsumenter.
(forts.)

Prot. 2021/22:26
9 november

Svar på
interpellationer

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 13 (forts.) Svar på interpellation 2021/22:71 om de höga bränslepriserna

Anf. 59 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Ygeman för svaret. Eftersom bollen spelades in här precis före uppehållet får jag väl svara på detta.

Ska man raljera över riksdagsledamöters val av bil kanske man ska skaffa sig tillräckligt med kunskaper, annars kan det slå tillbaka på en själv. Bilvalet som gjordes hemma har den senaste reningstekniken, Euro 6d-Temp. Bilen går alldeles utmärkt på HVO. Jag har kvar räckvidden, kan köra över hela riket och behöver inte bekymra mig om var någonsans jag ska tanka eftersom bilen går lika bra på diesel om det inte går att få tag i bränsle.

Detta är alltså den senaste reningstekniken. Minskningen av kväveoxider och partiklar är 97–98 procent. Det är alltså en bil som är klimatneutral från den första metern man kör.

Nästa gång som statsrådet ska raljera över bilval kanske han ska läsa på lite grann först.

Jag ska gå tillbaka till den egentliga frågan, nämligen dieselpriiset. Om man tittar på hur det ser ut ute i Europa och vad man får betala för bränslet ser man att priset i Belgien är 16 kronor per liter, i Danmark 17 kronor, i Tyskland 14 kronor, i Nederländerna 16 kronor och i Norge 17 kronor. Sedan kommer vi till det intressanta. I Ryssland är priset 6 kronor per liter och i Ukraina är det 9 kronor per liter. Det höga dieselpriiset som vi har i Sverige riskerar att knuffa över än mer av de transporter som genomförs på bilar som kör här olagligt. Det finns bränsledepåer runt om i landet där man smugglar in bränsle från just Ryssland och Ukraina. Det är definitivt inte ett MK1-bränsle.

Vi har en situation med höga dieselpriiser som slår undan benen för våra transporter i Sverige, som jag hävdar sker med miljövänliga och bra fordon ur rent teknisk aspekt. Transporterna flyttas över till sämre fordon som körs på sämre bränslen. Vi riskerar att slå undan benen för vårt eget

företagande, både inom åkerinäringen och inom jordbruket, med detta höga dieselpris. Jag vill hävda att det är omotiverat.

Vad regeringen måste göra är att sätta priset så att det balanserar med det pris som är i övriga Europa, så att våra jordbrukare och åkerier kan konkurrera på lika villkor. Som det är nu slår man undan benen för två viktiga näringar i detta land.

Om statsrådet är intresserad kan jag ordna så att han får åka ut och titta på dessa olagliga bränsledepåer där man smugglar in bränsle. Det är det som sker, alltså att man flyttar över till denna sämre bränslekvalitet. Det kan väl ändå inte vara syftet?

I den förra rundan, strax före uppehållet, sa statsrådet att det är viktigt att vi byter ut de gamla fossila fordonen till nya. Det håller jag med om; det är jätteviktigt. Men alternativet finns inte på banan. Än så länge finns det inga elektriska traktorer, och det finns inga elektriska skördetröskor som kan användas i jordbruket. Det är det vanliga hederliga förbränningsbränslet som används. Sedan kan det naturligtvis vara HVO, men då rakar priset i väg ännu mer till en bra bit över 20 kronor per liter. Det gör att situationen blir än värre för våra jordbrukare.

Anf. 60 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Visst finns det, Thomas Morell, elektriska traktorer. På SLU i Uppsala har man till och med självstyrande traktorer, så att de åker ut med satellituppkoppling till gps beroende på var de mest optimala förhållandena finns. Och visst finns det elektriska lastbilar. Volvo tog nyligen emot världens största order på elektriska lastbilar. De finns alltså. Men det finns också traktorer och lastbilar som går på biodrivmedel, som jag nämnde i den förra debatten, så att de kan köras på drivmedel från svensk skog eller på drivmedel från svenskt jordbruk.

Det är nämligen inte skatter och reduktionsplikt som driver upp dieselpriset eller som tidigare drivit upp bensinpriset, utan det är en internationell efterfrågan som har gjort det. Det är vårt fossilberoende av Ryssland, Saudiarabien och andra länder som driver upp de svenska drivmedelspriserna. Om vi då ska lösa detta problem måste vi frigöra oss från detta beroende.

I dag är det lite dyrare att tanka diesel i Sverige än i övriga Norden. Men det är lite billigare att tanka bensin än i exempelvis Norge. Detta varierar med raffinaderikapacitet och med världsmarknadstillgång. Men vi är överens om att så låga priser som möjligt för svenskt jordbruk och för svensk transportnäring är bra. Men det kan vi bara uppnå om vi också byter bränslen; annars offrar vi klimatet och den framtida konkurrenskraften för de andra värdena. I detta ljus blir det också väldigt märkligt, som jag nämnde i mitt förra inlägg, att Sverigedemokraterna har motverkat så många av de åtgärder som gör att vi kan byta bränslen, pressa ned kostnaderna och framtidssäkra vår transportnäring och vårt jordbruk.

Anf. 61 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det sägs att den internationella marknaden driver upp priserna, konkurrensen och så vidare. Men det är märkligt att det bara drabbar Sverige.

Jag har hämtat dagsfärska siffror före debatten. Och prisskillnaden ligger på mellan 2,50 och 3 kronor. Den konkurrensutsatta marknaden måste vara lika tydlig nere i Tyskland och i Belgien som i Sverige. Det är någonting annat som fallerar här och som gör att vi får denna skillnad.

Att ryssar och ukrainare har så lågt bränslepris är oroande av flera skäl. Men just att man skapar en illegal marknad för att smuggla bränsle gör att vi ändå inte når de mål som vi har satt upp.

Jag får en känsla av att regeringen inte har markkontakt och inte vet vad som händer ute och vilka krafter som styr denna verksamhet. Samtidigt kämpar våra företagare både inom åkerinäring och inom jordbruk med orimligt höga kostnader jämfört med hur det är i andra likartade länder. Det går inte att motivera med att vi har ett klimathot. Om vi slår undan benen för det inhemska företagandet och flyttar ut det på andra som inte är lika nogräknade har vi fått en sämre situation.

Man måste vara med i matchen för att kunna spela på mål. Än så länge har regeringen inte ens hittat själva spelplanen.

Anf. 62 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Det är nog så att det grundläggande sambandet är att ju rikare och mer utvecklat ett land är, desto högre är drivmedelspriserna. Då väljer man att beskatta det i stället för att beskatta andra saker. Det är skälet till att Norge, Danmark och så vidare har högre drivmedelspriser och Ukraina, Ungern och Ryssland har lägre drivmedelspriser. Sedan varierar priserna med säsong, raffinaderikapacitet och en massa andra saker.

Men det finns ingenting i Sverigedemokraternas politik som skulle driva ned bensin- eller dieselpriiset så att vi skulle kunna konkurrera med några illegala bränsledepåer. Detta problem finns och är reellt och måste bekämpas polisiärt. Det går inte att ha marknadskonkurrens med någon som inte betalar någon skatt och som inte gör rätt för sig någonstans. Detta problem måste lösas polisiärt.

Sedan förstår jag alla de jordbrukare som har det jobbigt nu när priset är högt. Jag förstår alla dem i transportnäringen som har det tufft nu. Men deras långsiktiga problem kan inte lösas på något annat sätt än att vi frigör oss från de fossila drivmedlen – att vi frigör oss från Ryssland och Saudiarabien. Vi behöver börja producera mer och mer bränsle själva så att svenska jordbrukare och svenska åkerier kan tanka drivmedel från svenska åkrar och svensk skog, inte drivmedel från Ryssland och Saudiarabien.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2021/22:68 om höjningen av räntan på CSN-lån

Anf. 63 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Daniel Riazat har frågat mig om jag har tagit något initiativ till en analys för att granska effekterna av regeringens förslag om att höja räntan på CSN-lån. Han har vidare frågat vilka skäl som ligger till grund för beslutet att höja räntan på CSN-lån i stället för att finansiera omställningsstudiestödet via statens budget. Han har också frågat mig om jag

avser att gå vidare med höjningen av räntan på CSN-lån trots kritik som framkommit från flera studentorganisationer.

Jag vill börja med att understryka att det svenska studiestödet är ett av världens mest omfattande och generösa studiestödssystem. Studiestödet ger möjlighet till alla, oavsett bakgrund och förutsättningar, att studera vidare. Studiestödet utvecklas ständigt i riktning mot att fler ska rekryteras till studier; bland annat höjdes totalbeloppet inom studiemedlen 2018 genom en höjning av bidragsdelen med 300 kronor per studiemånad. Ett nytt rekryterande studiestartsstöd som endast består av bidrag infördes 2017 och riktar sig till arbetslösa personer med stora utbildningsbehov. Höjda studiebidrag innebär att behovet av studielån minskar, och det kan också ha en socialt utjämnande effekt på rekryteringen.

Nu genomförs en historisk studiestödsreform med ett nytt offentligt omställningsstudiestöd som ska stödja arbetstagare att kunna växla upp och växla om under sitt yrkesliv. Det kommer att bli enklare för personer med arbetslivserfarenhet att utbilda sig med hjälp av det nya omställningsstudiestödet. Statens resurser är naturligtvis inte oändliga, och för att möjliggöra denna reform behöver studiestödet anpassas. Förändringen av hur räntan på studielån kan beräknas bedöms ha en marginell effekt på rekryteringen. Anpassningen innebär att hanteringen av studielån blir mer överensstämmande med budgetlagens bestämmelser om statlig utlåning.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2022 aviserat att räntan på studielån bör reformeras. En ny räntemodell kommer att innebära att de flesta låntagare betalar ett mindre påslag på räntan. Räntan är i dag 0,05 procent, vilket i princip är en nollränta. Att räntehöjningen kan upplevas som ovanligt stor beror såklart på att grundräntan är så pass låg. Då kan även en mindre ökning upplevas som dramatisk. Men även med påslaget är det viktigt att komma ihåg att räntan kommer att bli betydligt lägre än andra räntor, nämligen cirka en halv procent i ränta för 2023. Tillsammans med studiestödssystemets omfattande trygghetsregler kommer den fortsatt låga räntan att vara en viktig del av vårt generösa studiemedelssystem.

Centrala studiestödsnämnden har nu fått i uppdrag att ta fram en ny modell för beräkning av räntan på studielån. Myndigheten ska i uppdraget särskilt belysa konsekvenserna för låntagarna. CSN ska slutredovisa uppdraget senast den 15 april 2022, och därefter kommer förslaget att beredas inom Regeringskansliet.

När det gäller konsekvenserna för låntagarna har jag tidigare tagit initiativ till att Regeringskansliet med hjälp av CSN har tagit fram inledande uppgifter. De visar att förändringen för låntagaren kommer att bli liten. För en genomsnittlig låntagare som studerat på eftergymnasial nivå skulle förändringen innebära en ökad kostnad motsvarande cirka 40 kronor i månaden när studielånet betalas tillbaka. För en genomsnittlig låntagare som studerat på en längre utbildning på fem år skulle förändringen innebära en ökad kostnad motsvarande cirka 70 kronor i månaden när studielånet betalas tillbaka.

För de allra flesta studerande med studiemedel börjar återbetalningen av lånen när studierna är avslutade. Den föreslagna förändringen innebär alltså att den enskildes ekonomi normalt inte påverkas under studietiden. För den som har betalningssvårigheter finns generösa trygghetsregler där det i vissa fall går att få sitt årsbelopp nedsatt.

Avslutningsvis vill jag poängtera att det svenska studiestödet även fortsatt kommer att vara ett av världens mest omfattande och generösa studiestödssystem. De som studerar i dag kommer med stor sannolikhet också att behöva bygga på sina kunskaper eller byta yrkesbana. Med det nya offentliga omställningsstudiestödet som aviserats får personer med arbetslivserfarenhet en chans att ställa om under sitt yrkesliv. Det ökar tryggheten för den enskilda arbetstagaren, och det ökar omställningsförmågan för företag och anställda på en arbetsmarknad i snabb förändring.

Anf. 64 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Under pandemin blev det tydligare än någonsin hur viktigt det är att alla får möjlighet och tillgång till utbildning, fru talman – och att trösklarna inte är höga utan snarare tvärtom. Rekordmånga sökte sig till högskolor och universitet, yrkeshögskolor och folkhögskolor under denna period. Samtidigt kan vi konstatera att föräldrarnas utbildningsbakgrund, klasstillhörighet och sociala förutsättningar är en faktor som spelar allt större roll för unga personers möjligheter att bli antagna till och klara av högre utbildning.

Nyligen presenterade regeringen ett förslag om ett nytt omställningsstudiestöd, vilket statsrådet tog upp. Omställningsstödet ska göra det enklare för personer med arbetslivserfarenhet att vidareutbilda sig eller läsa en helt ny utbildning för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Det är en väldigt bra idé; Vänsterpartiet tycker att det är det. Men samtidigt föreslår man att reformen ska finansieras genom en extrem höjning av räntan på CSN-skulder – från dagens 0,05 procent till mellan 0,5 och 0,6 procent.

Detta har mött stora protester. Det är väldigt få som har talat sig varma för den reform som regeringen har föreslagit. Tiotusentals personer befinner sig i dag hos Kronofogden på grund av skulder som beror på problem att betala tillbaka studieskulder. Antalet skuldsatta har ökat genom åren, och man har även höjt påminnelseavgifterna för dem som inte har kunnat betala sina avgifter.

Därför är det svårt att förstå varför regeringen i detta läge väljer att höja räntan så pass mycket – man chockhöjer den – och därmed skuldsätta ytterligare personer, vilket bland annat leder till att man höjer trösklarna till högre utbildning. I och med detta väljer regeringen även att ställa ungas möjligheter till utbildning mot äldres möjligheter att ställa om mitt i livet. Det är någonting vi starkt motsätter oss från Vänsterpartiets sida.

Därför ställde jag några frågor till statsrådet, och jag tycker inte riktigt att de har blivit besvarade. Den första frågan var om statsrådet har tagit några initiativ till att granska de negativa effekterna av regeringens förslag. Den andra frågan var vilka skäl som ligger till grund för beslutet, och det är egentligen den frågan jag fastnar mest på i interpellationssvaret. Vilka skäl ligger till grund för beslutet? Om vi nu har ett bra system där det i princip är nollränta – vi har ett av världens mest generösa studiestödssystem, vilket statsrådet själv tar upp – kan det ju inte vara så att vi ska försämra det för att finansiera en annan reform.

Det här är ganska obegripligt, och det är väldigt få studentorganisationer och andra organisationer som är involverade i det här som förstår varför regeringen inte kan finansiera detta genom den befintliga budgeten. Där kommer argumentationen om att budgeten och statens finanser inte är oändliga. Det är ingen som påstår att de är oändliga, men har man inte tillräckligt mycket i budgeten för att kunna satsa på ett omställningsstudiestöd kanske man ska se till att skapa dessa intäkter på ett annat sätt än genom att skuldsätta ytterligare tusentals studerande.

Anf. 65 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Fru talman! Den aviserade höjningen av räntan går stick i stäv med ambitionen att minska snedrekryteringen till svenska lärosäten. Sveriges generösa studiemedel, med en bidragsdel och en lånedel med låg ränta, har varit och är en viktig del för att arbetarklassens barn ska studera vidare.

I CSN:s undersökning om huruvida studenter skulle ha studerat utan studiemedel var det hela 66 procent av studenterna med lågutbildade föräldrar och 44 procent av dem med högutbildade föräldrar som troligen inte skulle ha studerat utan studiemedel. Generösa studiemedel är alltså viktigt för att inte bara barn till högskoleutbildade föräldrar ska kunna studera vidare.

Det finns också undersökningar som visar att studenter är mer benägna att ta lån ju högre utbildning deras föräldrar har. CSN:s statistik från 2020 visar att bland dem vars föräldrar var förgymnasialt utbildade studerade hela 46 procent utan studiemedel vid universitet och högskolor. För dem med gymnasialt utbildade föräldrar var andelen 29 procent, och för dem med eftergymnasialt utbildade föräldrar var andelen 24 procent.

Andra undersökningar från 2020 visar att barn till lågutbildade och yrkeselever på gymnasiet har en betydligt mer negativ inställning till lån. Låneaversionen kan därför antas bidra till den sociala snedrekryteringen. Redan i dag är det vanligt att studenter med kortutbildade föräldrar finansierar sina studier genom arbete. Det är också den gruppen som i lägre grad klarar sina studier. Arbete påverkar ofta studierna negativt.

Studiemedelssystemet borde underlätta för arbetarklassens barn att studera vidare, men nu väljer regeringen att försvåra detta. I sitt svar till Daniel Riazat sa statsrådet att förändringen av hur räntan på studielån bedöms har en marginell effekt på rekryteringen, utan att nämna vilka det är som kommer att avstå från att låna. Den marginella effekten består troligen av barn från studieovana hem som kommer att avstå från studier av oro för att skuldsätta sig.

När regeringen för snart ett år sedan meddelade att räntan för 2021 skulle vara 0,05 procent sa statsrådet Matilda Ernkrans så här i sitt pressmeddelande: "En ännu lägre ränta är positivt för låntagarna och gör vårt generösa studiestödssystem mer attraktivt." För ett år sedan innebar en låg ränta att studiestödssystemet blir mer attraktivt, men i dag har det en marginell effekt att man höjer räntan. Det är en snabb åsiktsglidning av statsrådet.

Räntan på studielånet följer dessutom ränteutvecklingen i stort, då den baseras på statens genomsnittliga upplåningskostnad de tre senaste kalenderåren. En höjning av statens upplåningskostnad innebär en högre studielånsränta.

I en tid när den sociala snedrekryteringen till högskolan ökar borde vi inrikta politiken på att minska snedrekryteringen i stället för att öka den ytterligare genom att ta beslut som får dem som är tveksamma till att skuldsätta sig att avstå från att låna under studietiden. Det här riskerar att leda till en ännu större snedrekrytering.

Vad är det för marginell effekt som statsrådet räknar med, och har regeringen analyserat effekten på snedrekryteringen?

Anf. 66 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Vänsterpartiets Daniel Riazat för att han väckt en mycket viktig fråga som jag annars hade tänkt interpellera om. Däremot kanske vi har lite olika tankar om hur omställningsstudiestödet kan finansieras.

Omställningsstudiestödet syftar, precis som namnet antyder, till att ge personer möjlighet att ställa om senare i livet och antingen vidareutbilda sig eller nyutbilda sig. Förslaget i sig är bra, och jag tror nog att det kommer att vinna de flesta partiers bifall.

Däremot innebär förslaget, som debatten redan varit inne på, att räntan höjs från 0,05 procent till mellan 0,5 och 0,6 procent. Det är alltså mer än en tiodubbling som föreslås. Här, fru talman, vill jag vara väldigt tydlig med att kommunicera att Sverigedemokraterna säger nej till en sådan höjning.

I januari 2021 frågade jag statsrådet om de 395 miljoner kronor som betalats ut i studielån till studenter som riskerar att lämna landet eller gå under jorden. I Sveriges Radios larmrapport angavs att utsikterna för de svenska skattebetalarna att få igen pengarna i det läget bedöms som mycket dåliga.

I maj ställde jag på nytt frågan till statsrådet, eftersom jag enligt min bedömning inte hade erhållit något tillfredsställande svar. Summan hade då ökat till 490 miljoner. Den hade alltså ökat med 95 miljoner på ungefär tre månader, eller cirka 700 000 kronor per dag om man slår ut den över den här perioden.

I juni blev jag därför tvungen att fråga statsrådet för tredje gången – denna gång via en interpellation – hur hon avser att säkerställa återbetalningen. Jag fick inte heller då något mer tillfredsställande svar än att statsrådet bevakar frågan.

Sedan i somras har denna summa sannolikt ökat ytterligare. Utgår vi från takten 700 000 kronor per dag befinner vi oss nu någonstans runt 600 miljoner kronor på sista raden.

Det är således uppenbart att regeringen rent ekonomiskt inte har någon plan för hur denna reform ska kunna införas utan att det drabbar skötsamma studenter. Varför agerar inte statsrådet för att säkerställa att dessa medel, totalt över en halv miljard kronor, återbetalas till svenska folket och därmed kan finansiera omställningsstudiestödet i stället för att räntorna höjs för de personer som är kvar i landet och faktiskt sköter sina betalningar?

Anf. 67 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag tackar för debatten om detta ämne. Jag har ju kommenterat regeringens förslag både på presskonferenser och i medier, men det är väl bra att det också blir en debatt om detta i riksdagen. Jag tycker att

det är viktigt, för jag menar att det förekommer en del överord i diskussionen om detta. Jag är orolig för att det bidrar till en ökad oro omkring detta, och det tycker jag är olyckligt.

Jag kommer själv från ett arbetarhem. Jag var den första i min familj som fick möjlighet att studera vid en högre utbildning, så jag vet vilken betydelse det svenska utbildningssystemet, tillsammans med vårt studiemedelssystem med låg ränta, har. Detta möjliggör i dag för närmare 400 000 personer att studera på en högre utbildning i Sverige. Fler än så studerar med studiestöd – jag tror att det är närmare 560 000 personer.

För 2022 planerar vi att gemensamt lägga ungefär 16 miljarder på studiestöd, 78 miljarder på utbildning på våra universitet och högskolor samt forskning och 5,4 miljarder på vuxenutbildningen.

Jag vill hävda att det är det parti jag själv företräder, Socialdemokraterna, som har gått i bräschen för de reformer som ger alla, oavsett bakgrund, möjlighet att studera vidare. Det är vi som har prioriterat att kraftigt bygga ut vuxenutbildningen och den högre utbildningen, både vad gäller antalet utbildningsplatser och vad gäller antal lärosäten, samt att utöka studiebidraget. Detta har starkt bidragit till att bredda rekryteringen till vuxenutbildningen och till den högre utbildningen och därmed låta ambitioner, fallenhet och begåvning styra – inte bara människors bakgrund.

Nu går vi fram med en historiskt stor studiestödsreform som rör arbetsmarknaden och studiemedelssystemet. Regeringen anser att det var rimligt att se över hela studiemedelssystemet.

Jag vill återigen säga att den förändring som vi talar om här är en förändring från 0,05 procent till 0,5 procent. Det är alltså en förändring på 0,45 procentenheter, ingenting annat. Det man ska betala är en halv procent – 40 kronor eller lite till. En halv procent är det man ska betala för lån genom vilka man har fått en utbildning utan några avgifter, levnadsomkostnader under utbildningen betalda och ett studiebidrag under utbildningen.

En halv procents ränta på studielånet är vad förslaget gäller. Det handlar om en halv procents ränta för egna lån som har gett personen ett jobb, en god inkomst och trygghet.

När det gäller konsekvenserna för låntagarna har jag tillsammans med Regeringskansliet och med hjälp av CSN tagit initiativ till att ta fram inledande uppgifter. Uppdraget ligger nu hos CSN att återkomma med hur den här räntemodellen ska se ut. De inledande uppgifterna visar att förändringen för den enskilda låntagaren kommer att bli liten. Ambitionen är ju också att låntagarnas ökade kostnad för lånet i vissa fall kan tas ut bara genom en förlängd återbetalningstid och inte påverka månadskostnaden.

Regeringen arbetar för att bredda rekryteringen. Vi har genomfört en höjning av bidragsdelen med 300 kronor. Vi har genom Kunskapslyftet tillfört 160 000 nya utbildningsplatser i Komvux, yrkeshögskola, folkhögskola, universitet och högskolor. Vi lägger i budgeten nu förslag om förstärkningar för dem som har funktionsnedsättningar och hur de kan få bättre tillgång till studier. Vi har permanentat stödet till Studenthälsan. Vi har satsat på att höja kvaliteten i distansutbildningen, inte minst för studieovana personer som arbetar på distans.

Det här är en regering som står för en högre utbildning och ett starkt och generöst studiemedelssystem.

Prot. 2021/22:26
9 november

Anf. 68 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Tack, statsrådet! En gång i tiden stod socialdemokratiska ledare i den här kammaren och talade om hur man skulle se till att fler kunde ta del av studier på lika villkor genom låga räntor, genom att helt enkelt ha ett studiesystem som fungerar för alla.

Det som statsrådet och regeringen försöker göra här och nu är att förminska effekterna av vad detta kommer att innebära. Då har man inte lärt sig någonting av de effekter som det redan har fått av att man till exempel har höjt påminnelseavgifterna. Man har inte lärt sig vad det innebär att vi i dag lever i ett samhälle där klyftorna ökar och där människor faktiskt inte har råd ens med de 50 kronor extra som statsrådet använder som ett argument för att det här inte skulle ge några effekter. Då glömmar statsrådet också att nämna att det här inte är någonting som du betalar av på fem månader. Det här är någonting som du betalar av under tiotals år, vilket gör att skulderna blir väldigt höga och betydligt högre än i dag.

Jag har inte heller hört statsrådet svara på vad man tänker göra för att minska antalet studerande som blir skuldsatta. Man säger att det finns möjligheter att få nedsättning och att man har höjt bidragsdelen i studiemedlet. Det bör för övrigt tilläggas att Vänsterpartiets krav för att budgeten skulle gå igenom 2018 bland annat var att studiemedlet skulle höjas med 300 kronor. Det var inte någonting som kom från regeringens sida. Men man vill inte svara på frågan om att vi redan har tiotusentals studenter och unga människor som har blivit klara med sina studier, som är skuldsatta och som inte kan betala av skulderna och hamnar hos kronofogden.

Är den nya socialdemokratiska politiken att gå från att vilja tillgängliggöra utbildning för alla till att stå och raljera om en höjning från 0,05 procent till 0,5 procent och på något sätt försöka måla upp bilden av att den inte skulle ge en effekt? I så fall skulle det i och för sig vara ganska talande för utvecklingen inom regeringspartiet.

Som jag nämnde i mitt förra anförande kollar i dag andra länder, till exempel USA, på Sverige. Man skryter om att det system som Sverige har är ett system för framtiden även där. Vi har organisationer världen över som pratar om att inga studenter ska vara skuldsatta och att man ska göra avskrivning av skulderna. I det läget väljer en socialdemokratisk regering, som varmt talar om att man vill tillgängliggöra utbildning för arbetarklassens barn, att fler ska skuldsättas och att färre ska våga ta chansen att utbildas sig. Varför? Därför att man vill finansiera en annan reform som är bra men som man inte har med i sin ordinarie budget. Det här menar jag inte är seriöst agerat av regeringen.

Statsrådet må ha utvecklat sina svar här från talarstolen. Men faktum är att de inte löser det akuta problemet, som är att fler människor kommer att bli skuldsatta. Har statsrådet ett svar på hur man tänker gå till väga för att det inte ska bli så?

Anf. 69 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Fru talman! Det är positivt att regeringen har lagt fram samma förslag som Vänsterpartiet länge har drivit, till exempel om stöd till personer med funktionsnedsättning som statsrådet nu nämnde. Men när det gäller studie-

Svar på
interpellationer

medel och studielån konstaterar jag att statsrådet faktiskt inte svarade på min fråga om hur effekterna kommer att bli för den som drar sig för att skuldsätta sig. Kommer de att få fortsätta arbeta vid sidan om? Och hur arbetar man för att studielånet ska rekrytera fler från arbetarklassen till högre utbildning?

Jag drar mig till minnes när jag själv jobbade på CSN och just jobbade med återbetalningsfrågor. Det är några år sedan nu, men det var under en period när räntan var väldigt hög. Den väldigt höga räntan under väldigt många år gjorde också att räntan på studielånen gick upp. Många som ringde till CSN för rådgivning, för att få uppskov och så vidare hade hamnat i situationen att deras skulder bara ökade och ökade. För många med stora skulder innebar dessutom den höga räntan att det som de betalade under året inte ens täckte ränteökningen. När året var slut hade deras skuld ökat, trots att de betalade den avgift som de skulle.

Nu har vi en låg ränta och är inte i det läget. Men så som systemet är uppbyggt innebär det ju att om och när räntorna går upp höjs räntan på studielånet, och då läggs det på 0,45 procent. Jag menar att man som regering måste se framåt. Man kan inte bara utgå från dagens läge, utan man måste se framåt och se konsekvenserna.

Anf. 70 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Jag kan tyvärr konstatera att jag inte heller den här gången, det fjärde försöket i ordningen, egentligen får något ordentligt svar på hur statsrådet avser att agera för att säkerställa återbetalningen, även om jag tror att statsrådet tycker att hon har gett mig ett svar.

Ett rimligt svar hade enligt mig kanske varit: Ja, självklart ska dessa medel återbetalas. Jag har gett ansvarig myndighet i uppdrag att vidta åtgärder x, y och z, och självklart kommer inga ytterligare medel att betalas ut förrän det här är åtgärdat.

Men nej, i stället för att åtgärda bristerna i sin politik höjs räntan för skotsamma studenter.

Jag avser att ge statsrådet ett annat tips på var medel kan hämtas så att räntan faktiskt inte behöver höjas, och då talar jag om studiestartsstödet.

Studiestartsstödet är en bidragsform som innebär att nyanlända individer slipper ta studielån och i stället erhåller bidrag. Stödet innebär således en ojämlik snedvridning i studiefinansieringen. 6 300 personer erhöll studiestartsstöd under 2019. 70 procent av dem var studenter med utländskt medborgarskap. Enligt en samlad bedömning hade ungefär hälften studerat även om de inte hade fått studiestartsstödet.

För 2022 föreslår regeringen 400 000 kronor för studiestartsstödet, en reform som vi i Sverigedemokraterna menar bör avvecklas snarast möjligt. Vi menar att inte en enda krona ska satsas på politik som leder till snedvridning, skapar ojämlikhet eller försöker trixa med statistiken.

Sverige har som sagt redan kanske världens mest generösa system, och vi ska inte muta människor för att de ska börja studera.

Varsågod, statsrådet! Det här är två förslag som ger regeringen ungefär 1 miljard mer i plånboken och därmed innebär att omställningsstudiestödet kan genomföras utan att räntan för CSN-lån behöver höjas.

Anf. 71 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Den sista frågan från Sverigedemokraterna borde väl egentligen gå till Vänsterpartiet, för ni är ju överens om att ni vill ha ett omställningsstudiestöd. Ni är också överens om att ni vill avvisa det förslag som regeringen har lagt fram för att finansiera det första steget. Då är väl frågan inte till regeringen utan snarare till Vänsterpartiet om man vill använda denna alternativa finansiering. Jag känner mig nog ganska trygg med att detta inte är Vänsterpartiets politik, men det får Vänsterpartiet svara på.

Jag tycker att det är viktigt att vi i den här debatten liksom i andra debatter säger som det är. Den förändring som vi föreslår från regeringens sida är att man ska betala en halv procent i ränta på de studielån som man redan har tagit när man betalar tillbaka dem. Den halva procent som vi lägger på i förändrat räntebidrag förstärker statskassan med någon miljard, som vi väljer att lägga på ett första steg i omställningsstudiestödet.

Vi ska komma ihåg att när omställningsstudiestödet är fullt utbyggt kommer det att kosta uppemot 9 miljarder, så vi kommer verkligen att behöva anstränga oss också framåt i tiden och använda pengarna klokt och bra för att fortsätta att finansiera omställningsstudiestödet.

Detta första steg möjliggörs genom att vi gör en förändrad räntemodell, och det handlar om en halv procent ränta som ska betalas på de studielån som man redan har tagit. Fler skuldsätts inte, men de skulder man har kommer man att få betala en halv procent ränta på.

För de studenter som inte kan återbetala sina skulder på grund av de har fått sämre ekonomi finns trygghetsregler, och de används även i dessa fall. Det är viktigt att komma ihåg.

När det gäller höjningen av studiemedlets bidragsdel var det bra att Vänsterpartiet och regeringen kunde mötas i att höja den med 300 kronor. Men det är också en etablerad socialdemokratisk politik. Så sent som på vår kongress i helgen tog det socialdemokratiska partiet ställning och sa att det ska vara ett omställningsstudiestöd men också en höjning av bidragsdelen framöver.

Vi lägger nu fram en historiskt stor studiestödsreform i och med omställningsstudiestödet för redan yrkesverksamma, och vi tyckte att vi också skulle se över hela studiestödet och hur vi hanterar en förändring av räntan.

Det handlar också om budgetlagens bestämmelser om statlig utlåning som riksdagen har beslutat om. Här sägs det att det ska tas ut en ränta som motsvarar statens förväntade kostnad för lånet, bland annat upplåningskostnader och förväntade förluster. Räntan på studielånet är i dag subventionerad eftersom staten inte tar betalt för den förväntade förlust som följer med kreditrisken i lånen utan endast för upplåningskostnaden.

En förändrad räntemodell innebär också att hanteringen av studielån stämmer bättre överens med den budgetlag Sveriges riksdag har beslutat om.

Anf. 72 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Vi må vara flera partier som är emot detta sätt att hantera omställningsstödet på, men Vänsterpartiet gör det inte av rasistiska skäl. Vi är alltså inte överens med Sverigedemokraterna i den fråga som nämndes tidigare i talarstolen. Detta vill jag poängtera.

Prot. 2021/22:26
9 november

Svar på
interpellationer

Höjningen av bidragsdelen, som statsrådet precis nämnde, ska Socialdemokraterna kanske driva på papperet men har motsatt sig i förhandlingar. Vänsterpartiet fick driva på in i det sista för att få igenom den. Vi ville ha en högre höjning, men jag är ändå glad att ni till slut gick med på de 300 kronorna.

Jag blir lite bekymrad när statsrådet säger att detta är mer förenligt med budgetlagen och statens upplåningsregler. Betyder det att regeringen har brutit mot lagstiftningen och reglerna under alla år? Det vore i så fall verkligen bekymmersamt. Men så är det givetvis inte. Självfallet ska riksdag och regering kunna subventionera. Det är syftet. Vi är med och betalar för att fler ska kunna studera.

Vi lever i ett samhälle där allt fler behöver få tillgång till högre utbildning, och därmed måste vi skapa ett system som är i världsklass. Det har vi i dag, så varför försämrade det? När andra länder som inte har lika bra system kollar på Sverige och säger att de vill ha vårt system, då säger vi att vi inte vill ha det längre utan göra det sämre och raljerar om att det handlar om småsummor.

Jag menar att det här är ett slag mot alla dem som vill studera och studerar. Denna chockhöjning måste stoppas, och studentorganisationerna är överens med oss här. Jag hoppas att regeringen ändrar sig.

Anf. 73 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Dagens ränta är som jag tidigare konstaterat 0,05 procent, vilket i princip är nollränta. Att den föreslagna höjningen av räntan till en halv procent kan upplevas som dramatiskt stor beror såklart på att grundräntan är så låg.

Det är dock viktigt att vi i Sveriges riksdag försöker att hålla oss till det förslag som ligger på bordet, och, återigen, med denna ränteförändring kommer man att betala en halv procent i ränta. Det är fortfarande en väldigt låg ränta och betydligt lägre än andra räntor.

Tack vare månatligt studiebidrag, omfattande trygghetsregler och fortsatt låg ränta kommer Sverige även fortsättningsvis att ha ett av världens mest generösa studiemedelssystem – som vi nu också förstärker med ett nytt omställningsstudiestöd.

Jag är stolt över det offentliga omställningsstudiestödet som vi har aviserat och som ger människor med arbetslivserfarenhet en chans att ställa om under yrkeslivet. En golvläggare ska kunna ställa om till elektriker med 80 procent av sin lön liksom ett vårdbiträde till undersköterska och en maskinoperatör till yrkeslärare. Det här är en fantastisk reform, inte minst när vi nu går in i en ny grön industrivåg och även vill fortsätta att förstärka välfärden.

Statens resurser är inte oändliga, men jag är övertygad om att det nya omställningsstudiestödet är absolut nödvändigt. Det kommer att öka tryggheten för den enskilda arbetstagaren och öka omställningsförmågan. Riksdagen kan ta ett historiskt första steg i denna studiestödsreform för yrkesverksamma genom det förslag som ligger på bordet, och jag hoppas att riksdagen kommer att göra det.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Tredje vice talmannen meddelade att statsrådet Märta Stenevi var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2021/22:75 av Mikael Eskilandersson (SD) om undersökningar om förbjudna äktenskap. Interpellationen skulle besvaras den 12 november.

§ 16 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Skrivelser

2021/22:43 Riksrevisionens rapport om statens subventionering av läkemedel

2021/22:54 Riksrevisionens rapport om AP-fondernas hållbarhetsarbete

2021/22:60 Riksrevisionens rapport om Försäkringskassans arbete med att förebygga sjukskrivning

Motioner

med anledning av prop. 2021/22:10 Fortsatt svenskt deltagande i militär insats för stärkt säkerhet i Mali

2021/22:4256 av Aron Emilsson m.fl. (SD)

2021/22:4259 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V)

2021/22:4263 av Joar Forssell m.fl. (L)

2021/22:4265 av Hans Wallmark m.fl. (M)

2021/22:4267 av Kerstin Lundgren m.fl. (C)

med anledning av prop. 2021/22:22 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali

2021/22:4257 av Aron Emilsson m.fl. (SD)

2021/22:4262 av Joar Forssell m.fl. (L)

2021/22:4266 av Hans Wallmark m.fl. (M)

2021/22:4268 av Kerstin Lundgren m.fl. (C)

med anledning av prop. 2021/22:27 Komplettering av den utökade fåmansföretagsdefinitionen

2021/22:4261 av Gulan Avci m.fl. (L)

med anledning av skr. 2021/22:29 Riksrevisionens rapport om att komma till Sverige som anhörig

2021/22:4258 av Tony Haddou m.fl. (V)

2021/22:4272 av Maria Malmer Stenergård m.fl. (M, KD)

2021/22:4274 av Ludvig Aspling m.fl. (SD)

med anledning av skr. 2021/22:31 Riksrevisionens rapport om hållbart företagande och styrning av de statligt ägda bolagen

2021/22:4273 av Birger Lahti m.fl. (V)

2021/22:4276 av Lars Hjalmered m.fl. (M, KD)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 4 november

2021/22:342 Riksrevisionens granskning av bistånd till multilaterala organisationer

av *Aron Emilsson* (SD)

till statsrådet *Per Olsson Fridh* (MP)

2021/22:343 Stöd till äldre konsumenter

av *Angelica Lundberg* (SD)

till statsrådet *Lena Micko* (S)

2021/22:344 Militärkupp och kvinnors rättigheter i Sudan

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister *Ann Linde* (S)

den 8 november

2021/22:345 Svenska drivmedelspriser

av *Eric Westroth* (SD)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 18.47.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 38 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.55 och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LENA LINDBÄCK

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om ersättare.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 6 Ärenden för bordläggning.....	3
§ 7 Svar på interpellationerna 2021/22:41 och 42 om svensk konkurrenskraft.....	3
Anf. 1 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	3
Anf. 2 LOTTA OLSSON (M)	4
Anf. 3 LARS BECKMAN (M).....	5
Anf. 4 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	6
Anf. 5 LOTTA OLSSON (M)	7
Anf. 6 LARS BECKMAN (M).....	8
Anf. 7 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	9
Anf. 8 LOTTA OLSSON (M)	10
Anf. 9 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	10
§ 8 Svar på interpellation 2021/22:45 om drivmedelsprisernas effekt på näringslivet	11
Anf. 10 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	11
Anf. 11 LARS BECKMAN (M).....	12
Anf. 12 KJELL JANSSON (M)	13
Anf. 13 LOTTA OLSSON (M)	13
Anf. 14 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	14
Anf. 15 LARS BECKMAN (M).....	15
Anf. 16 KJELL JANSSON (M)	16
Anf. 17 LOTTA OLSSON (M)	17
Anf. 18 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	17
Anf. 19 LARS BECKMAN (M).....	19
Anf. 20 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	19
§ 9 Svar på interpellation 2021/22:47 om ökat rovdjurstryck i Gävleborg	20
Anf. 21 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	20
Anf. 22 LARS BECKMAN (M).....	21
Anf. 23 STEN BERGHEDEN (M).....	22
Anf. 24 LOTTA OLSSON (M)	23
Anf. 25 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	24
Anf. 26 LARS BECKMAN (M).....	25
Anf. 27 STEN BERGHEDEN (M).....	26
Anf. 28 LOTTA OLSSON (M)	26
Anf. 29 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	27
Anf. 30 LARS BECKMAN (M).....	27
Anf. 31 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	28
§ 10 Svar på interpellation 2021/22:63 om elmarknadshubbens framtid	29
Anf. 32 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	29
Anf. 33 CAMILLA BRODIN (KD)	29

Anf. 34	LOTTA OLSSON (M).....	30
Anf. 35	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	31
Anf. 36	CAMILLA BRODIN (KD).....	31
Anf. 37	LOTTA OLSSON (M).....	32
Anf. 38	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	32
Anf. 39	CAMILLA BRODIN (KD).....	33
Anf. 40	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	33
§ 11	Svar på interpellation 2021/22:65 om nedgrävning av	
	elledningar	33
Anf. 41	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	33
Anf. 42	STEN BERGHEDEN (M)	34
Anf. 43	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	36
Anf. 44	STEN BERGHEDEN (M)	36
Anf. 45	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	37
Anf. 46	STEN BERGHEDEN (M)	38
Anf. 47	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	38
§ 12	Svar på interpellation 2021/22:70 om kraftledning	
	genom Småland och Blekinge	39
Anf. 48	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	39
Anf. 49	ANDERS ÅKESSON (C)	40
Anf. 50	PER SCHÖLDBERG (C)	41
Anf. 51	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	41
Anf. 52	ANDERS ÅKESSON (C)	42
Anf. 53	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	43
Anf. 54	ANDERS ÅKESSON (C)	44
Anf. 55	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	44
§ 13	Svar på interpellation 2021/22:71 om de höga	
	bränslepriserna	45
Anf. 56	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	45
Anf. 57	THOMAS MORELL (SD).....	45
Anf. 58	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	46
	(forts.).....	47
	Ajournering.....	47
	Återupptaget sammanträde.....	47
§ 13	(forts.) Svar på interpellation 2021/22:71 om de höga	
	bränslepriserna	47
Anf. 59	THOMAS MORELL (SD).....	47
Anf. 60	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	48
Anf. 61	THOMAS MORELL (SD).....	48
Anf. 62	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	49
§ 14	Svar på interpellation 2021/22:68 om höjningen av	
	räntan på CSN-lån.....	49
Anf. 63	Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	49
Anf. 64	DANIEL RIAZAT (V).....	51
Anf. 65	ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	52
Anf. 66	MICHAEL RUBBESTAD (SD)	53
Anf. 67	Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	53
Anf. 68	DANIEL RIAZAT (V).....	55
Anf. 69	ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	55
Anf. 70	MICHAEL RUBBESTAD (SD)	56

Anf. 71 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S).....	57	Prot. 2021/22:26
Anf. 72 DANIEL RIAZAT (V).....	57	9 november
Anf. 73 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S).....	58	
§ 15 Svar på interpellation 2021/22:75.....	59	
§ 16 Bordläggning.....	59	
§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	60	
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 18.47.....	60	